

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»
ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА МАРКЕТИНГУ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ**

До захисту допущено:
Завідувач кафедри
_____ Сергій ВОЙТКО
(підпис)
“ ____ ” _____ 2022 р.

**Магістерська дисертація
на здобуття ступеня магістра
за освітньо–професійною програмою «Міжнародна економіка»
спеціальності 051 «Економіка»
на тему: «Розвиток міжнародної інвестиційної привабливості аграрного
сектору України»**

Виконав:
студент VI курсу, групи УС–з11мп,
Дубок Каріна Валеріївна _____

Керівник:
Професор кафедри міжнародної економіки,
д.т.н., професор,
Гавриш Олег Анатолійович _____

Рецензент:
д.е.н., професор,
Дунська Алла Рашидівна _____

Засвідчую, що у цій дипломній роботі немає
запозичень з праць інших авторів без
відповідних посилань.

Студент _____
(підпис)

Київ — 2022 року

**Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Факультет менеджменту та маркетингу
Кафедра міжнародної економіки**

Рівень вищої освіти—другий (магістерський)
Спеціальність—051 «Економіка»
Освітньо—професійна програма «Міжнародна економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Сергій ВОЙТКО

(підпис)

« _____ » _____ 2022 р.

**ЗАВДАННЯ
на магістерську дисертацію студенту**

1. Тема дисертації: «Розвиток міжнародної інвестиційної привабливості аграрного сектору України», науковий керівник дисертації д.т.н., професор Гавриш Олег Анатолійович, затверджені наказом по університету № 4144-с від 10.11.2022р.
2. Термін подання студентом дисертації : «30» листопада 2022 р.
3. Об'єкт дослідження: аграрний сектор України, аграрні підприємства, процес формування інвестиційної привабливості.
4. Предмет дослідження: фінансові та правові аспекти формування інвестиційного клімату аграрного сектору України.
5. Мета дослідження. Мета дослідження полягає у здійсненні аналізі інвестиційної привабливості аграрного сектору України.
6. Перелік завдань, які потрібно зробити:
 - розглянути теоретичні аспекти інвестиційної привабливості України;
 - визначити підходи залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор країни;
 - визначити фактори, що формують інвестиційну привабливість;
 - зробити аналіз сучасного інвестиційного клімату аграрного сектору

України;

- обґрунтувати ефективності впливу міжнародних іноземних інвестицій на розвиток аграрного сектору України;

- виявити основні проблеми аграрного сектору України;

- запропонувати шляхи підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору.

7. Орієнтовний перелік ілюстративного матеріалу – 13 рисунків, 6 таблиць.

8. Консультанти розділів дисертації – відсутні.

9. Дата видачі завдання – «08» вересня 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання магістерської дисертації	Строк виконання етапів магістерської дисертації	Примітка
1	2	3	4
1.	Закріплення студента за науковим керівником магістерської дисертації	26.08.2022 — 31.08.2022	
2.	Вибір теми магістерської дисертації та затвердження її на засіданні кафедри	01.09.2022 — 05.09.2022	
3.	Розробка змісту магістерської дисертації та узгодження завдання з науковим керівником	06.09.2022 – 10.09.2022	
4.	Підбір літератури за темою дослідження та її аналіз	11.09.2022 – 14.09.2022	
5.	Підготовка теоретичного розділу	15.09.2022 – 01.10.2022	
6.	Проведення аналізу об'єкта економічного дослідження	01.10.2022 – 28.10.2022	
7.	Узагальнення результатів аналізу та виявлення невикористаних резервів у діяльності досліджуваного об'єкту	29.10.2022 – 02.11.2022	
8.	Завершення підготовки другого розділу	03.11.2022	
9.	Розробка та обґрунтування удосконалень, які є основою третього, рекомендаційного розділу	04.11.2022 – 25.11.2022	
10.	Узагальнення отриманих наукових результатів всієї роботи та підготовка загальних висновків	25.11.2022 – 30.11.2022	
11.	Оформлення магістерської дисертації та перевірка її науковим керівником.	01.12.2022 – 05.12.2022	
12.	Подання магістерської дисертації на перевірку на плагіат і проходження	До 07.12.2022	

	нормоконтролю		
13.	Надання магістерської дисертації рецензенту. Підготовка рецензентом офіційної рецензії за встановленим зразком.	08.12.2022 – 12.12.2022	
14.	Підготовка доповіді та наочних матеріалів до захисту	До 15.12.2022	
15.	Захист магістерської дисертації перед ЕК	згідно із затвердженим графіком	

Студентка Дубок Каріна Валерівна _____
(підпис)

Керівник магістерської дисертації Гавриш Олег Анатолійович _____
(підпис)

РЕФЕРАТ

Сторінок 77	Рисунків 13	Таблиць 6	Додатків 0
Дослідження на прикладі:	Аграрної галузі України		
Мета дослідження:	Мета дослідження полягає у здійсненні аналізі інвестиційної привабливості аграрного сектору в Україні.		
Завдання дослідження	<ul style="list-style-type: none"> - розглянути теоретичні аспекти інвестиційної привабливості України; - визначити підходи залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор країни; - визначити фактори, що формують інвестиційну привабливість; - зробити аналіз сучасного інвестиційного клімату аграрного сектору України; - обґрунтувати ефективності впливу міжнародних іноземних інвестицій на розвиток аграрного сектору України; - виявити основні проблеми аграрного сектору України; - запропонувати шляхи підвищення 		

	інвестиційної привабливості аграрного сектору.
Предмет дослідження:	Предметом дослідження є фінансові та правові аспекти формування інвестиційного клімату аграрного сектору України.
Об'єкт дослідження:	Об'єктом дослідження – аграрний сектор України, аграрні підприємства, процес формування інвестиційної привабливості.
Наукова новизна	

Ключові слова: інвестиційна привабливість, іноземні інвестиції, аграрний сектор України, міжнародна інвестиційна привабливість.

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ.....9	
1.1. Економічна сутність поняття «інвестиційна привабливість» і її значення для аграрного сектору країни.....	9
1.2. Фактори, що формують інвестиційну привабливість.....	13
1.3. Підходи залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор країни.....	17
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ТА АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ.....24	
2.1. Характеристика сучасного стану аграрного сектору України.....	24
2.2. Оцінка та аналіз інвестиційної привабливості аграрного сектору України.....	36
2.3. Обґрунтування ефективності впливу міжнародних іноземних інвестицій на розвиток аграрного сектору України.....	41
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ.....49	
3.1. Основні проблеми аграрного сектора України.....	49
3.2. Шляхи підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору України...58	
ВИСНОВОК.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....71	

Вступ

Агропромисловий комплекс історично був однією з основних частин економіки України. На Україну припадає близько 25% найродючіших у світі чорноземів, що робить нашу країну унікальною з точки зору сільськогосподарського потенціалу.

Цілком закономірно, що Україна стала найбільшим у світі експортером соняшникової олії, також у великій кількості експортується зерно, кукурудза та ячмінь, пшениця та соя. У той же час проглядається великий потенціал для зростання та розвитку агропромислового комплексу. Державна політика, іноземні інвестиції та технології ще більше підвищують врожайність і стимулюють розвиток харчової промисловості, роблячи український сільськогосподарський сектор ще більш прибутковим.

Так за останні роки, агропромисловий комплекс в Україні відігравав дуже значущу роль в українській економіці, і він досі залишається найбільш перспективним сектором економіки нашої країни. Велика кількість іноземних інвесторів були зацікавлені у нашій сільськогосподарській та харчовій галузі. Звичайно, саме через прямі іноземні інвестиції (ПІІ) наша країна збагачувала експортні можливості сільського господарства та харчової промисловості, адже інвестиційна привабливість - є беззаперечним фактором стабільного соціально-економічного розвитку країни.

Проте, 24 лютого 2022 року, країна-терорист росія розпочала війну проти України, чим самим спричинила катастрофічні наслідки не тільки для українців, а і для економіки в цілому.

Війна в країні призвела до жахливих наслідків в аграрній сфері, постраждали найбільше експорт зернових культур та посівна кампанія.

Також існують і інші проблеми в Україні у агропромисловому комплексі, вирішення яких вимагає значних капіталовкладень.

До них в першу чергу можна віднести: оновлення основних засобів, впровадження інноваційної політики на підприємстві, виробництво більш якісної продукції за новими технологіями.

Мета дослідження полягає у здійсненні аналізі інвестиційної привабливості аграрного сектору України.

Для досягнення цієї мети б необхідно:

- розглянути теоретичні аспекти інвестиційної привабливості України;
- визначити підходи залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор країни;
- визначити фактори, що формують інвестиційну привабливість;
- зробити аналіз сучасного інвестиційного клімату аграрного сектору України;
- обґрунтувати ефективності впливу міжнародних іноземних інвестицій на розвиток аграрного сектору України;
- виявити основні проблеми аграрного сектору України;
- запропонувати шляхи підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору.

Завдання дослідження. Оцінити інвестиційну привабливість аграрного сектору України та розглянути перспективність розвитку аграрної галузі в Україні.

Об'єкт дослідження – аграрний сектор України, аграрні підприємства, процес формування інвестиційної привабливості.

Предмет дослідження – фінансові та правові аспекти формування інвестиційного клімату аграрного сектору України.

Методи дослідження: узагальнення, синтез, індукція, дедукція, порівняння, табличний, статистичний та графічні методи.

Інформаційною базою дослідження є офіційні звітні матеріали Державної служби статистики України, матеріали статистичних збірників, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з проблеми дослідження, матеріали періодичних фахових видань, результати власних досліджень.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

1.1. Економічна сутність поняття «інвестиційної привабливості»

Інвестиційна привабливість – це набір фінансово-економічних показників які визначають оцінку зовнішнього середовища, рівень позиціонування на ринку та потенціал отриманого в кінці результату.

Інвестиційна привабливість характеризується в першу чергу станом соціально - економічного розвитку країни. На соціально-економічний розвиток впливає значна кількість факторів: економічна й політична стабільність у країні; забезпечення законності й правопорядку; рівень розвитку ринкової інфраструктури; рівень розвитку фінансових інститутів; рівень розвитку податкової системи; рівень професіоналізму трудових колективів; ємкість внутрішнього ринку; конкурентоспроможність вітчизняних технологічних процесів як фактор підвищення інвестиційного потенціалу.

Інвестиційний клімат – це сукупність соціальних, економічних, організаційних, правових, політичних, соціокультурних передумов, що зумовлює привабливість і доцільність інвестування в ту чи іншу галузь промисловості країни

Розуміння інвестиційного клімату можна пояснити сукупністю політичних, економічних і соціальних умов, які забезпечують і сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних і іноземних інвесторів. Інвестиційний клімат формують певні фактори, які можна побачити на рис.1.

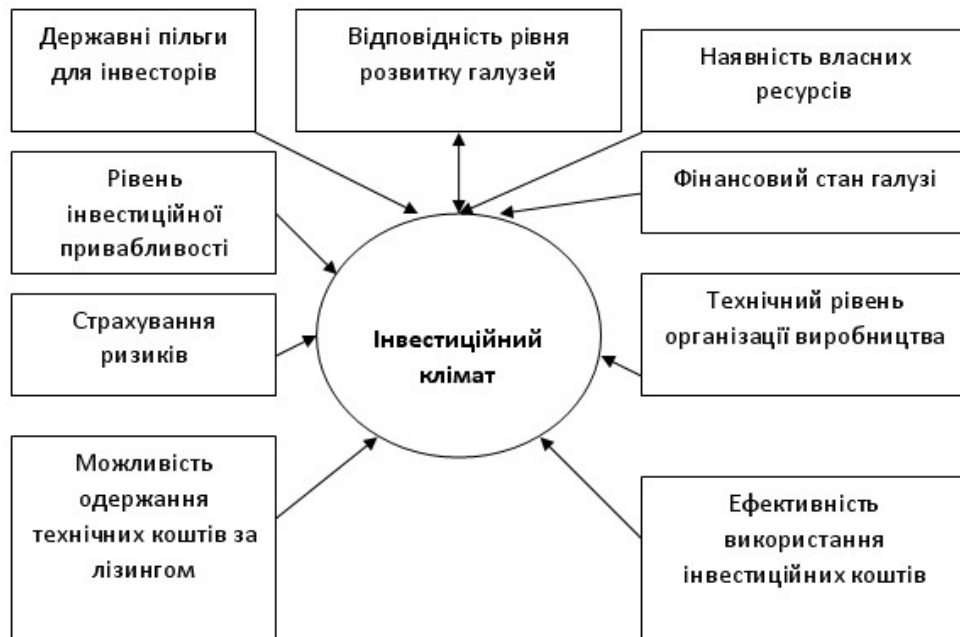

Рис.1.1 Фактори, що формують інвестиційний клімат

Інвестиційний потенціал характеризується сукупністю об'єктивних передумов для здійснення інвестування, які можуть бути виміряні й виражені у вигляді кількісних показників. Найбільш значимими для оцінки інвестиційного потенціалу є наступні фактори: ресурсно-сировинний, виробничий, споживчий, інфраструктурний, інтелектуальний, інституціональний, інноваційний, трудовий, фінансовий. Структуру інвестиційного потенціалу можна побачити на рис.2.

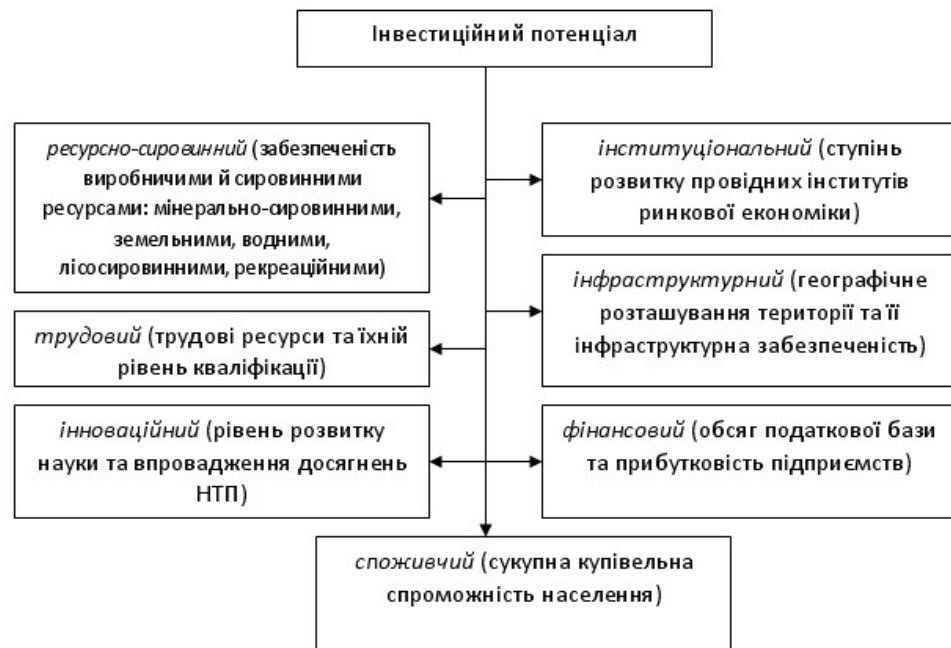

Рис.1.2 Структура інвестиційного потенціалу

На інвестиційну привабливість мають вплив багато чинників, одним з основних є інвестиційна привабливість галузі. Основна суть даного поняття, має на меті змогу оцінити наскільки вигідно вкладати капітал в даний проект.

[1]

Інвестиції – це об’єкти цивільних прав, що мають грошову оцінку, призначені для внесення в будь-який об’єкт діяльності, що не носить протиправного характеру і мають за мету отримання позитивного соціального ефекту.

Інвестиційна привабливість є одним з найактуальніших і часто використовуваних в економіці понять сьогодні. Привабливим, тобто вигідним з точки зору вкладення інвестицій, може бути не тільки проект або підприємство, але й будь-яка галузь.

Висока інвестиційна привабливість галузі є ключовим фактором підвищення її конкурентоспроможності, забезпечення високих і стійких темпів економічного зростання

Завдяки чіткому механізму здійснення інвестування, аграрний сектор економіки має можливість стати на шлях сталого розвитку, що зумовлює

можливість впровадження в галузь інновацій, що в свою чергу забезпечує безперервний процес оновлення технічної, технологічної та організаційної бази сільськогосподарського виробництва

Більшість компаній працюють у жорсткій конкуренції з метою отримання додаткового капіталу для розвитку майбутнього проекту. Більшість інвесторів бажають вкладати кошти у проект, який ретельно розроблений і де він чітко може побачити повну картину доходів. Тому є важливим розробка звіту з фінансовими показниками, де будуть враховані всі нюанси.

Для оцінки інвестиційної привабливості підприємства розраховується господарський стан підприємства та оцінюються фінансові показники компанії. Основними показниками є:

- ліквідність – показник, який характеризує швидкість трансформації активів у грошові кошти за необхідності;
- майновий стан – характеризує частку оборотних і необоротних коштів в майні підприємства;
- ділова активність – показник характеризує всі фінансові процеси на підприємстві, від яких в свою чергу залежить прибуток підприємства;
- фінансова залежність – показує залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування і чи можливе функціонування без додаткових засобів;
- рентабельність – відображає ефективність використання підприємством своїх фінансових можливостей.

При оцінці інвестиційної привабливості враховуються такі фінансові показники: забезпеченості ресурсами, рентабельність продукції, чисельність персоналу, рівень завантаження виробничих потужностей, знос основних засобів, наявність основних і виробничих фондів тощо.

Основними цілями оцінки інвестиційної привабливості є: визначення поточного стану підприємства та перспектив його розвитку; розробка заходів підвищення інвестиційної привабливості; залучення інвестицій у відповідних

до інвестиційної привабливості обсягах та отримання комплексного позитивного ефекту від освоєння залученого капіталу. Основною вимогою до будь-якого методу визначення рівня інвестиційної привабливості є можливість інтерпретації одержаної інформації та прийняття на основі визначених показників ефективних і доцільних управлінських рішень, як з боку інвестора щодо вкладання коштів, так і з боку підприємства- реципієнта щодо підвищення власного інвестиційного рейтингу.

На інвестиційну привабливість конкретного суб'єкта безпосередньо впливають економічні умови функціонування й розвитку галузі сільського господарства. Крім того, через привабливість підприємства як складової частини інвестиційної привабливості галузі виявляється узагальнена характеристика щодо перспективності, вигідності, ефективності та мінімізації ризику вкладення інвестицій.

1.2. Фактори, що формують інвестиційну привабливість

Формуючи стратегію економічного розвитку підприємства, регіону чи галузі першочерговим завданням постає проблема вибору тих напрямів, які є найбільш перспективними з точки зору як економічної, так і соціальної ефективності. Напрями інвестування повинні узгоджуватись громадською думкою, відповідати конкурентним перевагам підприємства, регіону та галузі й забезпечувати дієву основу довгострокового економічного зростання.

Інвестиційна привабливість - це сукупність об'єктивних та суб'єктивних умов, що сприяють або перешкоджають процесу інвестування національної економіки на макро-, мезо- і макрорівнях.

При вивченні інвестиційної привабливості інвестором здійснюється суб'єктивна оцінка інвестиційної ситуації, на мотивацію інвестора впливають

політичні, економічні, виробничі, конкурентні, маркетингові, екологічні та інші фактори.

Інвестиційна привабливість розглядається на рівні країни, галузі, регіону, підприємства. Підприємство є кінцевою точкою вкладення коштів, де реалізуються конкретні інвестиційні проекти. На основі визначенні інвестиційної привабливості відбираються такі напрями інвестування, що забезпечують найвищу ефективність.

Одним із головних завдань, яке стоїть перед інвестором, є вибір об'єкта інвестування підприємств тих галузей, які мають найкращі перспективи розвитку і можуть забезпечити найбільш високу ефективність інвестицій. Це стосується і вибору направленості капітальних вкладень, і придбання фінансових інструментів. Основою такого вибору є оцінка і прогнозування інвестиційної привабливості галузей економіки. [2]

Варто зауважити, що інвестиційна привабливість галузі залежить від того, на якій стадії свого життєвого циклу вона знаходиться. Кожна галузь економіки проходить як мінімум чотири стадії: народження, ріст, зрілість, спад.

Народження галузі — це розробка й упровадження на ринок нових видів товарів. Обсяг потреб у цих видах товарів викликає будівництво нових підприємств, які поступово формують нову галузь господарювання. На цій стадії здійснюються значні обсяги інвестування, як правило, без будь-якого прибутку.

Стадія росту — це визнання споживачами нових видів товарів, швидкий ріст обсягу попиту на них. У початковому періоді спостерігається інвестиційний бум і ріст числа нових компаній. Поступово обсяг нового будівництва скорочується, і основний обсяг інвестицій спрямовується на розширення вже наявних виробництв.

Зрілість галузі характеризується найбільшим обсягом попиту на продукцію, удосконаленням її якісних характеристик. Інвестиції в основному

спрямовуються на технічне переозброєння діючого виробництва та модернізацію обладнання. Це найбільш тривала стадія життєвого циклу. Якщо на цій стадії не дається новий імпульс до продовження її розвитку, то настає спад. Спад характеризується зниженням обсягу попиту на товари даної галузі в зв'язку з розвитком нових галузей. Цю стадію проходять ті галузі, що знаходяться під значним впливом науково-технічного прогресу. [2] Більш детальну методику оцінки галузі розробив український економіст І. Бланк. В основу оцінки інвестиційної привабливості галузей ним були покладені дані офіційної статистики, що характеризують роль окремих галузей в економіці держави, перспективність і ефективність їх розвитку, рівень державної підтримки цього розвитку й інші дані по галузях економіки, що впливають на прийняття інвестиційних рішень. Оцінка та прогнозування інвестиційної привабливості галузей орієнтовані на формування стратегічних цілей інвестиційної діяльності.

Вивчення і оцінювання інвестиційної привабливості галузей здійснюється в два етапи.

На першому етапі проводиться вибір системи аналітичних показників для оцінки інвестиційної привабливості. На цьому етапі здійснюється добір показників, їх групування за відповідними напрямками.

Здійснюється макроекономічний аналіз ефективності діяльності галузей з використанням широкої системи показників (рівня прибутковості, перспективності, інвестиційних ризиків та ін.), що дозволяє вибрати конкретні галузі, які є інвестиційно привабливими. У процесі аналізу для подальшого, детальнішого дослідження відбираються галузі, які викликають найбільший інвестиційний інтерес із позицій довгострокової ефективності капіталу, що інвестується, і низького рівня ризику.

На другому етапі по цим галузям проводиться поглиблений аналіз діяльності окремих підгалузей з використанням більш широкої системи показників.

Показники для поглибленого аналізу діяльності підгалузей наведені в таблиці 12.1.

Таблиця 1.1

Показники для визначення інвестиційної привабливості галузі

Критерії оцінки	Найменування показників
Прибутковість галузі	<ol style="list-style-type: none"> 1. Коефіцієнт чистого прибутку 2. Коефіцієнт прибутковості реалізації продукції 3. Коефіцієнт прибутковості витрат (рентабельність)
Ефективність виробничої діяльності галузі	<ol style="list-style-type: none"> 1. Фондовіддача 2. Питома вага реалізованої продукції й експорту галузі в загальному обсязі виробленої в галузі продукції
Ефективність капітальних вкладень в галузь	<ol style="list-style-type: none"> 1. Коефіцієнт окупності інвестицій 2. Коефіцієнт окупності власного капіталу 3. Індекс потенціалу інвестування 4. Питома вага галузі у валовій доданій вартості області
Значущість галузі в економіці області та України	<ol style="list-style-type: none"> 1. Питома вага галузі у валовій доданій вартості області 2. Питома вага галузі у загальному обсязі промислового виробництва області 3. Питома вага обсягів виробництва економіки області в загальнодержавному виробництві 4. Питома вага обсягів виробництва промисловості області в загальнодержавному виробництві
Стійкість галузі до економічного спаду виробництва	<ol style="list-style-type: none"> 1. Співвідношення динаміки обсягу виробництва галузей економіки і промисловості та динаміки обсягу ВВП України
Соціальна значущість галузі	<ol style="list-style-type: none"> 1. Питома вага працівників галузі в загальній кількості зайнятих в економіці

Ступінь державної підтримки розвитку галузі	1. Співвідношення питомої ваги капітальних вкладень у галузь до загального обсягу державних капітальних вкладень в економіку, промисловість
---	---

1.3. Підходи залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор

Світові тенденції глобалізації, швидкий технічний та технологічний підйом виробництва, зростання темпів розвитку національних ринків, посилення конкурентної боротьби ставлять високі вимоги до діяльності суб'єктів, що господарюють. Досвід багатьох країн з ринковою економікою свідчить про важливість розширення інвестиційної підтримки, інноваційної діяльності економічних структур.

Наразі в Україні необхідно приділяти більше уваги створенню та реалізації перспективних інвестиційних програм підтримки інноваційного розвитку всіх галузей економіки. Це дозволить країні підвищити конкурентоспроможність власного виробництва та розширить перелік технологічних можливостей.

Реальні інвестиції здійснюють комерційні організації та інші суб'єкти господарювання утворюючи землю, засоби виробництва, нематеріальні та інші активи.

Фінансові інвестиції – це придбання суб'єктами господарювання й приватними особами цінних паперів різних емітентів. У Законі України «Про інвестиційну діяльність» інвестиційну діяльність розглядають як сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій [6]. Тобто, це відповідні дії вищезазначених осіб, спрямовані на залучення та збільшення засобів для реалізації інвестиційного процесу з метою отримання економічного та соціального ефекту.

Закон України «Про інноваційну діяльність» (ст. 1) надає таке визначення інновацій та інноваційної діяльності: «інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери; інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання й комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок, зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг» [13].

Слід зазначити, що рішення за запровадження інновацій та розробку інноваційного проекту є завжди стратегічним рішенням. Перед прийняттям рішення щодо впровадження інновацій необхідно оцінити їх наслідки та відповідність стратегії підприємства, а також оцінити внутрішні та зовнішні можливості їхньої реалізації.

До зовнішніх чинників можна віднести:

1. Попит – вивчаються та аналізуються рівень та динаміка попиту, а також рентабельність продукції, яка є предметом інновації.
2. Галузева динаміка – досліджується стан життєвого циклу галузі та можливі ринкові ніші підприємства.
3. Ринок ресурсів – вивчається на предмет виявлення цікавих технологічних рішень (патентів технологій), що можуть бути основою для інновації, оскільки підприємства самостійно не завжди мають змогу розробляти всі необхідні техніко-технологічні процеси та рішення для створення інноваційного продукту.

До внутрішніх чинників відносять:

1. Персонал, його навички, вміння працювати «в команді», уміння управляти проектами, бажання вчитися та освоювати щось нове.
2. Достатність ресурсів та ефективність їх використання.

3. Динамічність організаційної культури, збалансованість системи повноважень та відповідальності.
4. Можливість підприємства швидко адаптуватись до змін, що пов'язані з інноваційною діяльністю.
5. Фінансові можливості підприємства. Ринкова економіка потребує системного підходу з цілісним виявленням взаємозалежних елементів, компонентів, що входять до економіки, як держави в цілому, так і конкретної галузі та підприємницької структури [20].

Агропромисловий комплекс є одним зі стратегічних і пріоритетних галузей національної економіки України. Однак, через високу конкуренцію продукції сільського господарства на світовому ринку українським аграріям необхідно розраховувати та впроваджувати інноваційні технології виробництва, які б забезпечили виробництво конкурентоспроможної продукції, при обґрунтованій окупності витрат, підвищенні продуктивності праці, зниженні собівартості продукції.

Одним з основних стимулювальних компонентів вітчизняного агропромислового виробництва є всебічна підтримка держави в межах заходів затверджених СОТ, а також удосконалення системи економіко-правового забезпечення галузі, узгодження її з міжнародними стандартами, активізації інвестиційної політики шляхом розширення доступу виробників сільськогосподарської продукції до кредитних коштів на пільгових умовах.

Підтримка держави в напрямі підвищення інвестиційно-інноваційного забезпечення аграрного сектору має передбачати не лише виділення бюджетних коштів, обов'язковими мають стати програми соціально роз'яснювального характеру, визначеного в законодавчому порядку стимулювання учасників таких програм, створення сприятливого для інвестування середовища.

Слід зазначити, що обсяг необхідних інвестицій потрібно визначати на основі даних про потребу в новому обладнанні, цін на нього з урахуванням вартості монтажу. Якщо попит на продукцію підприємства зростає, необхідно збільшувати обсяги виробництва продукції з метою приросту прибутку. Це вимагає збільшення розширеного відтворення основних засобів і збільшення виробничої потужності підприємства шляхом технічного переоснащення, розширення виробництва тощо.

Для забезпечення сільськогосподарських товаровиробників ресурсами, Міністерством аграрної політики та продовольства України розроблено програми безповоротних грантів для аграріїв, які були затверджені Постановою кабінету міністрів. Програми стосуються розвитку садівництва, ягідництва та виноградарства, а також тепличних господарств. Вони розроблені з метою підтримки суб'єктів підприємництва, агровиробників, створення робочих місць та забезпечення продовольчої безпеки.

Програма часткової компенсації вартості створення теплиць передбачає гранти в розмірі від 5 до 7 млн грн., загальний бюджет програми становить 7 млрд грн. Учасниками програми можуть бути як приватні підприємці, так і аграрні компанії й фермерські господарства, які мають у власності або в оренді землю. Станом на 9 вересня Міністерство аграрної політики та продовольства України підписало вже 25 наказів на грантову допомогу аграріям на загальну суму 109448 тис. грн.

Наразі агропідприємства вирощуватимуть сади площею від 1,34 до 25 га. Суми гранту фермерів становлять від 360 тис. грн до 10 млн грн на одного отримувача. Загальна площа насаджень – 257,44 га. Загальна грантова сума – 75 млн 208 тисяч грн. [28].

Чимало стейкхолдерів аграрного ринку запропонували свої інструменти підтримки виробничої діяльності сільськогосподарських товаровиробників навіть під час повномасштабного вторгнення Росії.

В цьому аспекті варто відзначити Агентство США з міжнародного розвитку USAID, яким впроваджуються наступні заходи:

- 1) Програма USAID з аграрного і сільського розвитку (АГРО) розрахована на п'ять років (до 2024 р.) та має загальну вартість 35 млн. дол. США. Надається агрономічна підтримка 3 тис. с/г виробників 13 областей країни – які особливо потерпіли від війни.
- 2) Проект «Кредитні ресурси для с/г виробників» розрахований на сім років (до 2023 р.) та має загальну вартість 8,9 млн. дол. США. Кредитні спілки, які є партнерами USAID, надають малим с/г виробникам нові кредити.
- 3) Програма «Ініціатива стійкості сільського господарства в Україні» (Agriculture Resilience Initiative – AGRI) вартістю 100 млн. доларів. Ініціатива AGRI має працювати над зміцненням механізмів експорту української аграрної продукції.
- 4) Програма «Підтримка ММСП зернового напрямку в доступі до послуг зі зберігання та сушки зерна» – підтримка стратегічних напрямків аграрного виробництва зернових та технічних культур через забезпечення ММСП додатковими потужностями та послугами з доробки, сушіння та зберігання зерна для подовження терміну реалізації вирощеної продукції та збереження сталості аграрного бізнесу, тим самим забезпечуючи національну продовольчу безпеку в умовах війни [30].

Визначаючи пріоритети розвитку аграрного сектору економіки на доцільності не тільки експорту зернових культур, а й забезпечення переробки сільськогосподарської сировини наголошує Віктор Шульга, засновник, керівник проектами «Hard Skills Consulting».

Саме практичним аспектам розробки стратегічного плану модернізації економіки та механізму переходу від експорту сировини до її глибокої переробки на місцях в аграрному секторі буде присвячена конференція «Бізнес-трансформації на ринку AgriFood: у пошуку святого граалю

доданої вартості», яку заплановано на 15.11.2022, де має бути представлено 9 кейсів створення доданої вартості в індустріях від переробників – агрохолдингів, середніх та нішевих компаній. Зазначені case-studies призначені для агрокомпаній, які вже розпочали переробку агропродукції, для компаній харчової промисловості, які придивляються до аграрного ринку, для майбутніх інвесторів у сферу аграрного виробництва та продовольства [9].

За визначенням представників Європейської бізнес асоціації на період війни визначено три пріоритети в аграрній сфері:

- 1) розвиток експортної логістики;
- 2) зберігання врожаю;
- 3) кредитування та доступ до фінансування для агросфери.

На думку представників Європейської бізнес асоціації, післявоєнний розвиток аграрної галузі передбачає розвиток переробки, зростання доданої вартості, розвиток біоенергетики, тваринництва, садівництва і т.д. [24].

Висновки до 1 розділу.

В даному розділі було проаналізовано економічну сутність поняття «інвестиційна привабливість» та фактори, що її формують. Також в роботі були надані підходи залучення іноземних інвестицій в виграний сектор країни.

Інвестиційна привабливість - це сукупність політичних, соціальних, інституціональних, екологічних макро- і мікроекономічних умов функціонування національної економіки, що забезпечують стабільність інвестиційної діяльності вітчизняних і зарубіжних інвесторів.

Факторами, що формують інвестиційну привабливість є державні пільги для інвесторів, відповідність рівня розвитку галузей, наявність власних ресурсів,

страхування ризиків, фінансовий стан галузі, технічний рівень організації, ефективність використання інвестиційних коштів.

Інвестиційна привабливість характеризується економічним станом країни, політичною стабільністю, рівнем ринкової інфраструктури, рівнем розвитку фінансових інститутів та податкової системи.

Для оцінки інвестиційної привабливості першочергових розраховується господарський стан підприємства та оцінюються основні показники, такі як ліквідність, майновий стан, ділова активність, фінансова залежність та рентабельність.

Для формування стратегії економічного розвитку підприємства, регіону або ж галузі першочерговим завданням для інвестора постає оцінка інвестиційної ситуації, яка залежить від політичних, економічних, виробничих та інших факторів.

Для поглибленого аналізу інвестиційної привабливості галузі використовують такі критерії оцінки, як прибутковість галузі, ефективність виробничої діяльності галузі, ефективність капіталовкладень в галузь, значущість галузі в економіці, соціальна значущість галузі та ступінь державної підтримки розвитку галузі.

Наразі в Україні необхідно приділяти більше уваги створенню та реалізації перспективних інвестиційних програм підтримки інноваційного розвитку всіх галузей економіки. Це дозволить країні підвищити конкурентоспроможність власного виробництва та розширить перелік технологічних можливостей.

Щодо запровадження інновацій та розробку інноваційного проєкту, то це завжди є стратегічне рішення. Перед прийняттям впровадження інновацій необхідно проаналізувати їх наслідки та відповідність стратегії підприємства, а також оцінити внутрішні та зовнішні можливості їхньої реалізації.

Агропромисловий комплекс є одним зі стратегічних і пріоритетних галузей національної економіки України. Однак, через високу конкуренцію продукції сільського господарства на світовому ринку українським аграріям необхідно розраховувати та впроваджувати інноваційні технології виробництва, які б забезпечили виробництво конкурентоспроможної продукції, при обґрунтованій окупності витрат, підвищенні продуктивності праці, зниженні собівартості продукції.

Підтримка держави в напрямі підвищення інвестиційно-інноваційного забезпечення аграрного сектору має передбачати не лише виділення бюджетних коштів, обов'язковими мають стати програми соціально роз'яснювального характеру, визначеного в законодавчому порядку стимулювання учасників таких програм, створення сприятливого для інвестування середовища.

РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ТА АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

2.1. Характеристика сучасного аграрного сектору України

В першу чергу розглянемо структуру сільського господарства України за напрямками діяльності суб'єктів господарювання, серед яких традиційно виділяють:

- рослинництво, що містить у собі вирощування зернових, технічних, кормових овочевих, баштанних культур, картоплю, фрукти, ягоди тощо;
- тваринництво, що, у свою чергу, характеризує велике поголів'я птиці та худоби [14].

Отже, на рис. 2.1 представлено структуру сільськогосподарських підприємств у розрізі видів рослинництва, на рис. 2.2 – у розрізі видів тваринництва станом на 2020 рік.

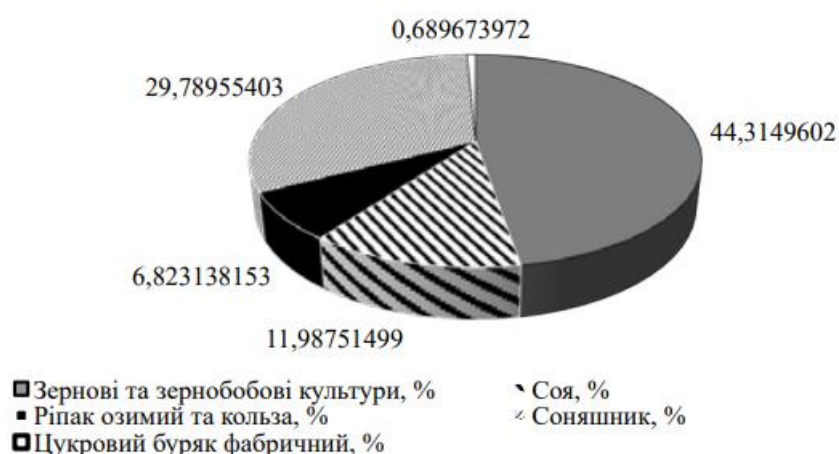

Рис. 2.1. Структура підприємств за видами рослинництва у загальній кількості суб'єктів господарювання, %

Аналізуючи отримані дані можна зазначити, що найбільшу частку у загальній кількості суб'єктів господарювання аграрної галузі займають саме підприємства з вирощування зернових та зернобобових культур – 44,3%, на другому місці підприємства, які вирощують соняшник – 29,8%, підприємства з вирощування сої складають 12%, з вирощування ріпаку озимого та кользи – 6,8% та з цукрового буряку – 0,7%. Пов'язано це з тим, що саме зернові та зернобобові культури є основною складовою українського експорту, при цьому наша країна є третім найбільшим експортером зерна у світі (за даними [14]).

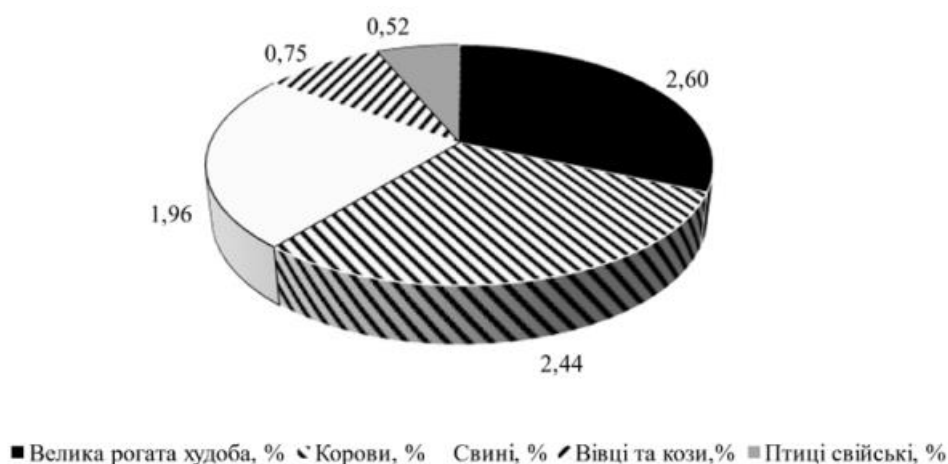

Рис. 2.2. Структура підприємств за видами тваринництва у загальній кількості суб'єктів господарювання, %

Проаналізувавши дані на рис. 2.2, можна зазначити, що підприємства з розведення рогатої худоби та корів мають майже однаковий рівень на сучасному економічному агроринку, їх частка становить 2,6% та 2,44% відповідно. Підприємства з розведення свиней складають 1,96%, з розведення овець та кіз – 0,75% та з розведення свійських птиць – 0,52%.

Отже, галузь рослинництва є більш поширеною, що пов'язано з високим рівнем попиту на її продукцію. Саме цей фактор призводить до високого рівня конкуренції на ринку сільськогосподарських підприємств. Зумовлюється це все значним обсягом земель, що придатні для вирощування продукції рослинництва та нижчою вартістю ресурсів порівнюючи з тваринництвом.

Для покращення рівня тваринництва на ринку сільськогосподарських підприємств, необхідно збільшувати свої витрати на утримання тварин у відповідних умовах. Проте, на даний час велика кількість агропромислових підприємств покладає всі свої зусилля, щоб займатися як рослинництвом так і тваринництвом, що збільшує їх можливості для розвитку, розширення та збільшення прибутку від діяльності підприємства. Також слід зазначити, що аграрії, які здійснюють свою діяльність на агроструктур, є одним з ключових джерел робочих місць у селах та маленьких містах. Тому доцільно проаналізувати зайнятість населення на агропромислових підприємствах (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Показники зайнятості та продуктивності праці на сільськогосподарських підприємствах України

Кількість зайнятих працівників на підприємствах,	Кількість зайнятих працівників на підприємствах	Частка зайнятих працівників на сільськогосподарських	Продуктивність праці в підприємствах,

осіб	сільськогосподарської діяльності, осіб	підприємствах у розрізі загальної кількості, %	тис. грн на 1 зайнятого
9073663	738566	8,14	380,40
8986914	727533	8,10	472,40
8861469	716432	8,08	458,10
8515443	669974	7,87	583,20
7311651	670850	9,18	635,60
6589493	581804	8,83	624,00
6597583	598263	9,07	765,00
6706225	574300	8,56	755,40
7088709	564874	7,97	867,70
7418837	553245	7,46	928,60
7379539	523782	7,10	857,20

Проаналізувавши вищенаведені дані у табл. 2.1 дані, можна виявити наявність негативної динаміки щодо залучення населення до працевлаштування на сільськогосподарських підприємствах.

Так, порівнюючи з 2010 роком, коли на агропідприємствах було зайнято 738566 осіб, у 2020 році даний показник знизився до 523782 осіб, тобто майже на 30%. Ця ситуація зумовлена модернізацією сільськогосподарських машин та обладнання, застосуванням комп'ютерів та сучасних технологій, які не вимагають великої кількості працівників.

Також цей спад може бути пов'язаний з відтоком робочої сили до великих міст. У даному зв'язку слід зазначити, що продуктивність праці у сільському господарстві зростає, що зумовлено використанням сучасних технологічних досягнень, машин та технологій.

На рис. 2.3 представлено порівняльну динаміку зайнятості робочої сили у сільському господарстві та в цілому в економіці України.

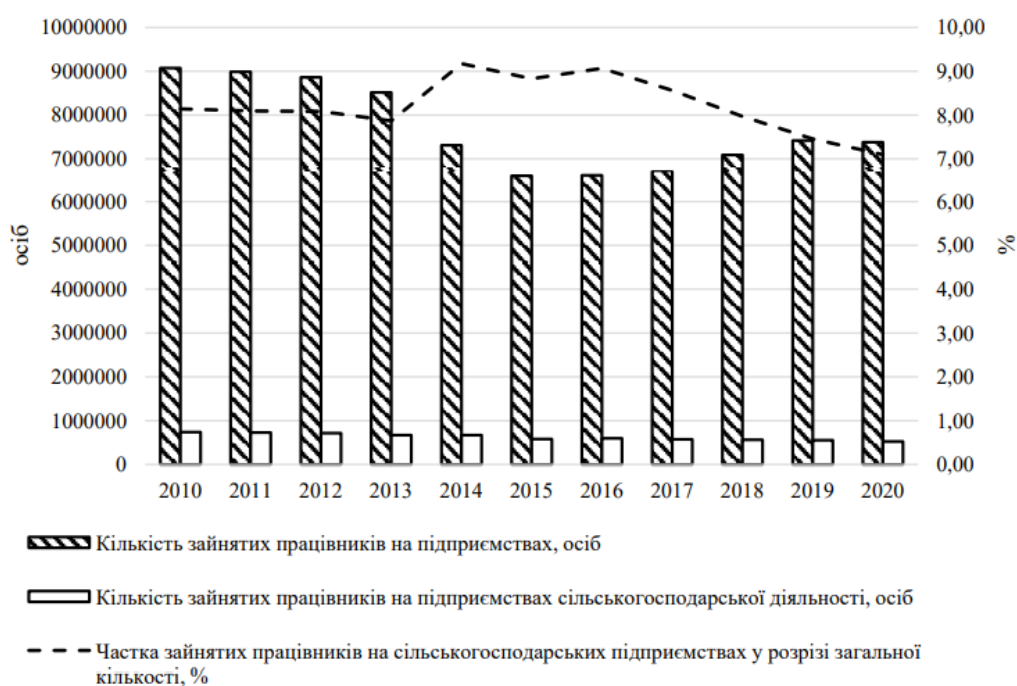

Рис. 2.3. Динаміка кількості зайнятого населення на агропромислових підприємствах України

Проаналізувавши дані на рис. 2.3 можна дійти до висновку, що відсоток працівників, зайнятих у сільському господарстві, був відносно стабільною (близько 8%) у 2010–2013 роках, у 2014 році її значення суттєво підвищилось – до 9%, та приблизно на цьому рівні залишалось до 2017 р. З 2018 по 2020 рік спостерігається досить швидке зниження відсотку зайнятих в агросекторі працівників – до 7,1% станом на кінець 2020 р.

При цьому, як було відзначено вище, продуктивність праці у сільському господарстві зросла. Тому і можна сказати, що ефективність використання трудових ресурсів в агросекторі економіки України зросла.

Далі буде проаналізуємо динаміку обсягів виробництва продукції сільського господарства у фізичному та вартісному виразі за 2010–2020 рр. (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Показники динаміки фізичного обсягу та обсягів реалізації продукції у сільському господарстві

Обсяг продукції, реалізованої с/г	Частка обсягу продукції,	Індекси фізичного обсягу продукції	Індекси фізичного обсягу продукції
-----------------------------------	--------------------------	------------------------------------	------------------------------------

підприємствами, тис. грн	реалізованої с/г підприємствами у загальному обсязі, %	с/г, реалізованої підприємствами, %	с/г, реалізованої населенням, %
103561240,7	2,80	95,80	99,60
130604460,3	3,04	112,00	111,30
167332560,7	3,67	117,50	95,10
166277896,3	3,75	110,60	108,90
220163329,8	4,78	107,70	98,60
372033358,7	6,51	106,90	99,60
414799904,0	6,03	87,90	96,70
467636140,8	5,52	107,50	101,20
540509371,9	5,33	105,70	103,40
572748270,0	5,34	114,10	107,30
624070132,3	5,53	88,40	81,40

Отже, обсяг реалізованої продукції впевнено зростає протягом всього досліджуваного періоду, що позитивно характеризує розвиток агросектору України.

Майже весь досліджуваний період, окрім 2010, 2016 та 2020 рр., підприємства нарощували фізичний обсяг реалізації. Проте темпи динаміки реалізації сільськогосподарської продукції населенням були дуже змінливим. Тільки у 2017–2019 рр. почалося їх зростання, однак у 2020 рік почалося скорочення (на 20%), що негативно характеризує ефективність діяльності цієї складової агросектору. Проаналізуємо частку обсягу реалізованої продукції у сільському господарстві у загальному обсязі реалізації продукції в економіці (рис. 2.4).

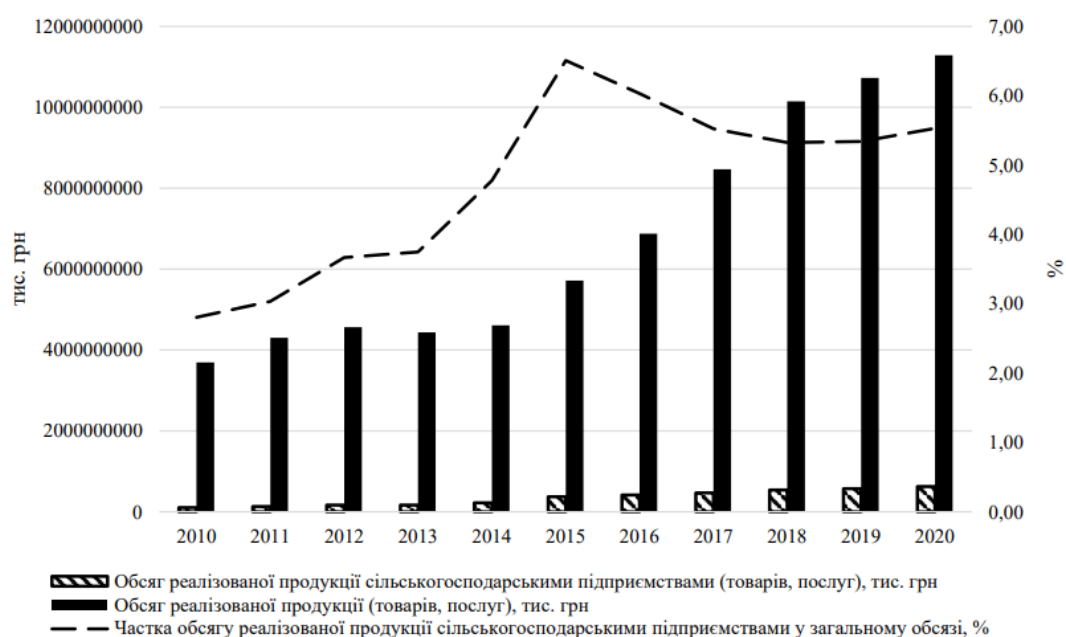

Рис. 2.4. Динаміка обсягу та частки реалізованої продукції сільськогосподарськими підприємствами України

Проаналізувавши частку обсягу реалізованої продукції у сільському господарстві можна відмітити, що частка продукції сільського господарства за 2010–2015 рр. мала позитивну динаміку росту, і у 2015 році досягла максимального значення у 6,51%. Після цього вона стабілізувалась на середньому рівні 5,5% до 2020 року.

Тому можна впевнено стверджувати, що агросектор займає вагомую частку в структурі економіки держави, він забезпечує велику кількість доходів бюджетів.

Також необхідно зазначити, що на ефективність функціонування агропромислових підприємств України сильний вплив має ціна продукції. У даному зв'язку проаналізуємо динаміку середніх цін на ключову продукцію сільського господарства (рис. 2.5).

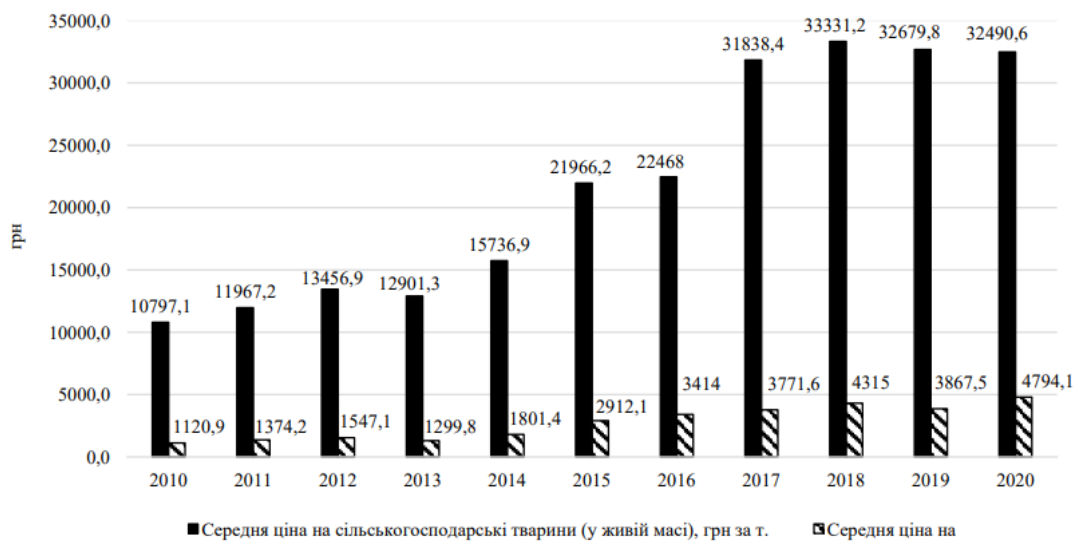

Рис. 2.5. Динаміка середніх цін на продукцію сільськогосподарських підприємств України

За рис. 2.5 можна відмітити сильне зростання середніх цін як на зернові та зернобобові культури, так і на продукцію тваринництва. За останні 2010-2020 рр. прослідковується стрімке зростання цін, проте в період 2010-2014 роки ціни на сільськогосподарську продукцію були більш-менш на одному рівні, їх зміни були зумовлені природно-кліматичними та політично-економічними умовами. Починаючи з 2015 року й по 2020-ий рік демонструється різкий ріст цін. [7]

Після втручання країни-агресора росії на територію України 2014–2015 років, курс долару відповідно до української гривні зріс з 8 грн за 1 дол. США до 28 грн за 1 дол. США. Така економічна подія спричинила стрімке зростання цін як на ресурси для вирощування культур, так і на розведення худоби, через це на підприємствах зросла собівартість продукції, що виготовляється, що відобразилося на цінах реалізації.

Розглянемо динаміку фінансових результатів сільськогосподарських підприємств (рис. 2.6) за період 2010–2020 роки.

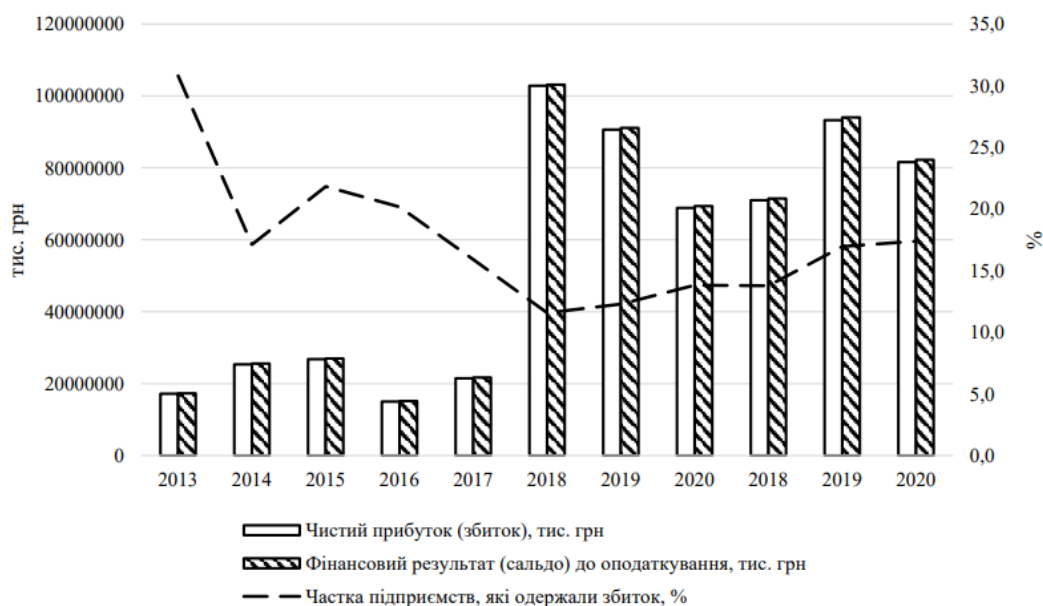

Рис. 2.6. Динаміка фінансових результатів підприємств агросектору України

Наведені на рис.2.6. [6;8] дані свідчать про значний ріст фінансових результатів підприємства аграрного сектору, починаючи з 2015 року. Низькі показники прослідковуються у 2017-2018 рр., однак у 2019 році, як чистий прибуток, так і фінансовий результат до оподаткування знову зросли. Їх зростання свідчить про зростання ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств.

Аналізуючи динаміку частки збиткових підприємств галузі, зазначається, що протягом 2015–2020 років вона зросла з 11,6% до 17,4%. Саме тому можна стверджувати, що особливу увагу треба приділити використанню сучасних методів управління фінансовими результатами, спрямованих на зниження частки збиткових підприємств та зростання прибутку.

З початком війни перед аграрним сектором постало багато викликів та проблем. Окуповані території, ризики посівної, логістичні проблеми, цілеспрямовані обстріли сільськогосподарської техніки, дефіцит робочих, крадіжка зернових, нерозірвані снаряди та заміновані поля – все це сповільнює роботу агробізнесу, проте зупинити його РФ не вдалося.

Але уряд підтримав агробізнес і здійснив певні заходи для стимулювання галузі: мінімізація бюрократичних процедур для агробізнесу, дозвіл використання сільськогосподарської техніки без реєстрації, спрощення імпорту посівних матеріалів, введення нульової ставки акцизного податку та зниження розміру ПДВ до 7% на пальне.

Також урядом введено окремі держпрограми: доступні кредити 5–7–9%, грантова підтримка для переробних підприємств, для розвитку садівництва, а також на створення теплиць. Також уряд пропонує альтернативні логістичні мережі для експорту, через блокаду портів. Введено податкові канікули, якими передбачено зміни щодо сплати за землю державної та комунальної форм власності в період дії воєнного стану. Прогнозовані посіви основних ярих сільськогосподарських культур під урожай 2022 року на контрольованій Україною території склали 14 163,4 тис. га, що на 2 752,9 тис. га менше від показника минулого року [14]. У загальному результаті всього засіяно 95% площ від прогнозованих, що становить 13,4 млн га.

За підсумками посівної кампанії 2022, найбільша зміна в структурі посівів стосувалася пшениці, кукурудзи, соняшника та сої. Площа посівів ярої пшениці залишиться на рівні попереднього року. Площі посівів під соняшник скоротилися у порівнянні з минулим роком, але не суттєво, і зберегли високий показник у 4 млн 702 тис. га. Відбулося скорочення посівів кукурудзи: цього року 4 млн 639 тис. проти 5 млн 500 тис. га торік. На рис. 2.7 зображено площу посівів ярих культур.

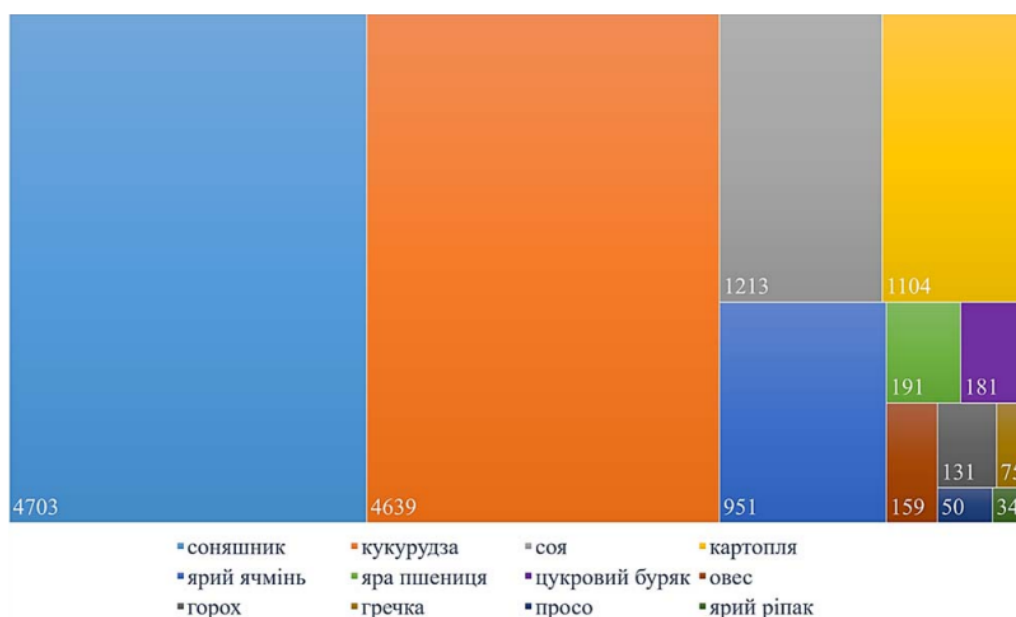

Рис. 2.7. Посівні площі ярих культур за категоріями господарств, тис. га

Щодо озимих культур, то за інформацією Держстату, посів озимих культур на зерно під урожай 2022 року проведено на площі 9 млн га.

На рис. 2.8 зображено площу посівів озимих культур [8]. Для аналізу виробництва аграрного сектора були використані щомісячні дані державної служби статистики України та продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO) з січня 2015 по червень 2022 [15; 16].

Рис.2.8. Посівні площі озимих культур за категоріями господарств, тис. га

Аналіз середніх цін реалізації тваринництва показало, що найдорожчою є свинина, м'ясо великої рогатої худоби та курки. Найдешевшими є курячі

яйця та коров'яче молоко. Ціни на свинину, м'ясо великої рогатої худоби та курячі яйця характеризуються значною волатильністю. Середні ціни рослинництва характеризуються сезонними коливаннями. Найменший розмах мають ціни на пшеницю, ячмінь, кукурудзу та насіння соняшника.

За результатами проведеного аналізу, можемо стверджувати, що у 2010–2020 роках розвиток агропромислового сектору України мав значимий вплив для економіки, так як діяльність сільськогосподарських підприємств є одним з основних джерел надходжень до бюджету, але в той же час при стрімкому розвитку даний сектор економіки має певні проблеми.

Так, зменшується кількість зайнятих осіб на сільськогосподарських підприємствах, однак при цьому зростає продуктивність їх праці. Динаміка фінансових результатів агропромислового сектору має переважно позитивну тенденцію, яка, в той же час, характеризується нестабільністю в 2017–2020 рр., та зростанням частки збиткових підприємств.

Для покращення діяльності агропромислового комплексу слід провести комплекс заходів до змін у законодавстві України, підтримки розвитку малих та середніх сільськогосподарських підприємств, здійснювати впровадження іноземного досвіду та раціонального використання земельних ресурсів.

2.2. Оцінка та аналіз інвестиційної привабливості аграрного сектору України

Інвестиційна привабливість країни – це сукупність політичних, соціальних, інституціональних, екологічних, макро- і мікроекономічних умов функціонування національної економіки, що забезпечують стабільність інвестиційної діяльності вітчизняних і зарубіжних інвесторів.

Визначається інвестиційна привабливість країни індексом інвестиційної привабливості, який розраховує Європейська бізнес асоціація (ЕВА, 2021). У 2021 році український індекс зріс до 2,73 за рахунок посилення співпраці з

МВФ, стабільним валютним курсом, діджиталізації державних послуг, проведення земельної реформи та реформи містобудування (рис.2.9).

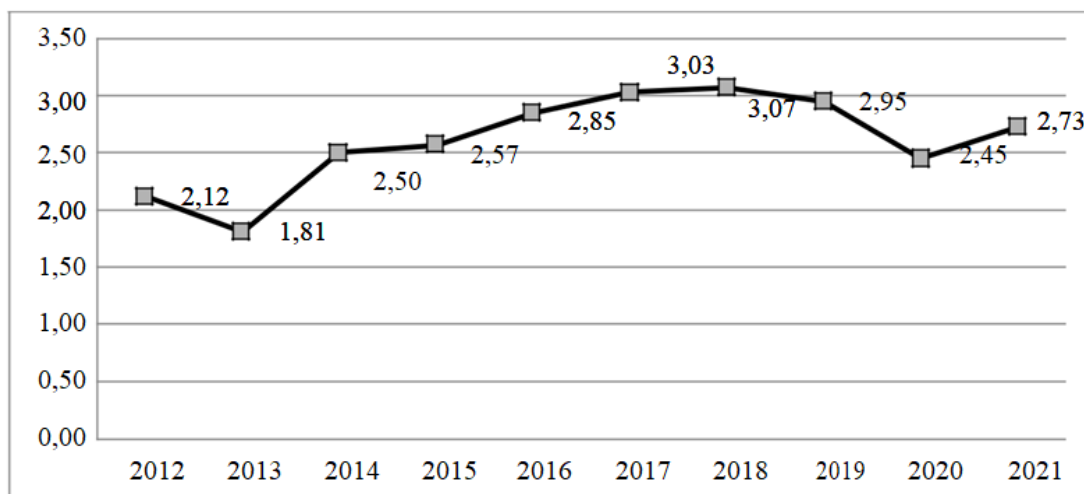

Рис. 2.9. Індекс інвестиційної привабливості України 2012-2021 рік, бал.

Експерти Європейської бізнес асоціації та респонденти опитування виділяють певні негативні фактори, які мають вплив на інвестиційну привабливість, а саме слабку судову систему та постійні ротації в уряді, високий рівень корупції та тіньової економіки, низький темп вакцинації від Covid-19 та посилення геополітичної напруженості. Починаючи з 2014 року спостерігається поступовий приріст індексу з незначним коливанням у 2020 році, який був зумовлений пандемією Covid-19.

Аналізуючи інвестиційний потенціал аграрного сектору в першу чергу важливо звернути увагу на обсяг капітальних інвестицій, які через оновлення виробничих потужностей, автоматизацію процесів і підвищення операційної ефективності забезпечують підприємствам довготривалу і стабільну дохідність. Тривалий час власні кошти складали до 87% обсягу капітальних інвестицій в аграрному секторі.

Проте, для більшості малих та середніх сільськогосподарських підприємств власних фінансових ресурсів недостатньо для забезпечення відтворення та

розвитку. Дані щодо припливу капітальних інвестицій можна побачити в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Динаміка притоку капітальних інвестицій в українську економіку

Показник	Роки				
	2017	2018	2019	2020	2021
Капітальні інвестиції в економіку, млн.грн	448461,5	578726,5	623979,0	508217,0	528802,0
Темп приросту капітальних інвестицій в економіку, %	124,7	129,1	107,8	81,4	104,1
Капітальні інвестиції в сільське господарство, млн. грн.	63400,7	65059,5	58555,0	50189,0	49127,4
Питома вага інвестицій у сільське господарство, %	14,0	11,3	9,4	9,9	9,3
Темп приросту інвестицій в сільське господарство	127,6	102,7	90,0	85,7	97,9

Дані щодо припливу капітальних інвестицій свідчать, про:

- стабільний ріст об'ємів капітальних інвестицій в українську економіку протягом 2017-2019 років та різкий спад у 2020-2021 роках зумовлений Covid-19;
- зниження приросту капітальних інвестицій в сільське господарство починаючи з 2019 року порівняно з попередніми роками;
- спад темпу приросту інвестицій у сільське господарство, що показує стан інвестиційної привабливості аграрного сектору.

Україна більше ніж 70% врожаю зернових та олійних експортує у вигляді сировини, тому можна сказати, що збільшення переробки

сільськогосподарської продукції є одним з першочерговим завдань інноваційно орієнтованого розвитку аграрного сектору.

Продукція сільського господарства з максимальною доданою вартістю для зовнішніх та внутрішнього ринків дозволить збільшити темпи росту ВВП країни, збільшить залучення іноземних інвестицій, технологій та забезпечує економічну стабілізацію у воєнний та повоєнний періоди. Підтвердженням вищесказаного є дослідження ПРООН, що виділяє наступні сфери інвестиційних можливостей для України (ПРООН, 2021): харчові підприємства, які отримують сировину від МСП та дрібних фермерів; органічне землеробство для виробництва напів перероблених або готових органічних товарів із високою доданою вартістю; модернізація зрошення ресурсо ефективними методами; розширення потужностей зберігання харчових продуктів в Україні для зменшення втрат продовольства.

Земельний чинник на сьогодні є пріоритетною частиною загального інвестиційного потенціалу. Будучи другою за величиною країною Європи, Україна накопичує десяту частину світових запасів чорнозему, а 72,1% території займає сільськогосподарська земля (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Структура земель сільськогосподарського призначення України, тис. га

Показники	Роки					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Сільськогосподарські землі:	41507,9	41504,9	41489,3	41329,0	41310,9	41300,0
Орна	32541,3	32543,4	32544,3	32698,5	32757,3	33000,0
Сіножаті	2406,4	2402,9	2399,4	2294,4	2283,9	23000,0
Пасовища	5434,1	5430,9	5421,5	5282,6	5250,3	5300,0

Перелог	233,7	230,6	229,3	190,5	166,7	166,0
Багаторічні насадження	892,4	897,1	894,8	863,0	852,7	852,0

М. Кісіль у своєму дослідженні, зазначає, що з врахуванням земельної складової інвестиційний потенціал сільського господарства фактично реалізований у 2018 році становить 64 млрд. грн . [27]

Позитивним фактором на сьогодні є більш конкретизований підхід до надання державної підтримки агровиробникам та її націленість на залучення до процесу фінансування різноманітних фінансових інституцій, зокрема через залучення страхових компаній та інтенсивніше фінансування програм здешевлення та компенсації кредитів.

Звісно, макроекономічна ситуація нашої країни та сьогоднішній військовий стан мають величезний негативний вплив на інвестиційний клімат. А саме, це можна побачити через повільний розвиток ефективного бізнес-середовища та низький темп приросту інвестицій в аграрний сектор. Також погіршують розвиток аграрної галузі зниження платоспроможності населення та загальна світова криза.

Загалом, щоб підвищити інвестиційний потенціал країни потрібно здійснити наступні заходи:

1. Розробка діючої законодавчої бази для подолання корупції та покращення прав інвесторів (внутрішніх та зовнішніх);
2. Забезпечення страхування та підвищення гарантування повернення капітальних інвестицій;
3. Зміцнення судової системи за європейськими стандартами;
4. Сприяння зменшенню олігархії;
5. Пом'якшення податкових обтяжень при повторному інвестуванні коштів в економіку країни;

6. Збільшення контролю за витратами держбюджету в інвестиційному спрямування;
7. Посиленню державного сприяння на національному і місцевому рівнях;
8. Аналізу та усуненню додаткових потенційних інвестиційних ризиків;
9. Удосконалення інфраструктури та логістики.

Серед цілей інвестиційної діяльності в аграрному секторі у вітчизняній практиці варто виокремити: поліпшення родючості ґрунтів; покращення продовольчої, а разом з тим і економічної безпеки держави; широкий соціальний захист та забезпечення гідних умов життя населенню сільських територій, які порушено війною.

Перелік характерних рис забезпечення інвестиційної активності в аграрному секторі повоєнного періоду містить: комплексне сприяння безперервності сільськогосподарського виробництва; нарощування переробки сільськогосподарської продукції, яка дозволить збільшити темпи росту ВВП країни та залучення іноземних інвестицій і технологій, забезпечує економічну стабілізацію; потребу у фінансовому оздоровленні галузі; необхідність в інноваційно орієнтованому переоснащенні матеріально-технічної бази галузі; врахування особливостей розвитку суміжних галузей національної економіки при здійсненні інвестиційних капіталовкладень в аграрний сектор.

2.3. Обґрунтування ефективності впливу міжнародних іноземних інвестицій на розвиток аграрного сектору України

Вплив міжнародних іноземних інвестицій на розвиток аграрного сектору України, в першу чергу, обумовлений розвитком інноваційних процесів в сільськогосподарському виробництві.

Проведені дослідження та практичний досвід розвитку інноваційних процесів дозволяє стосовно сільськогосподарського виробництва виділити їх основні етапи: створення інновацій, їх поширення та освоєння товаровиробниками. Цей етап є найбільш важливим і найдовшим. На цьому етапі відбувається формування самої ідеї, яка супроводжується глибоким аналізом і вивченням проблем не тільки в умовах країни, а й за кордоном і особливо у найбільш розвинених країнах.

Далі йде проведення фундаментальних та прикладних досліджень та розробок, які мають певний ризик отримання негативних результатів.

Цей етап є необхідним у процесі реалізації задуманої ідеї. Розробка вважається закінченою, коли повністю виконано план проведення дослідження та отримано певний результат.

Зокрема, стосовно нових сортів сільськогосподарських культур цією стадією є державне сортовипробування, стосовно нової техніки — апробація її на машино-випробувальних станціях, а до нових технологій або окремих технологічних прийомів — перевірка їх у спеціальних технологічних центрах або дослідно-виробничих господарствах.

Після виробничої перевірки слідує стадія оформлення закінчених розробок як об'єктів інтелектуальної власності, з видачею патентів та ліцензій, що збігається з трансформацією зазначених досягнень у конкретні інновації.

Після того, як наукова технологія стає інновацією, потім вона може бути рекомендована до впровадження у виробництво. Вона має пройти підготовку до освоєння, від якої залежить ефективність її використання.

На відміну від етапу створення інновацій, етап їх поширення, ще називають етапом дифузії, поєднує в собі напрямки та конкретні канали проникнення їх в агропромислове виробництво, серед яких важливе місце займають: функціонування органів управління сільського господарства, підготовка та перепідготовка кадрів керівників, фахівців та працівників масових професій,

а також розвиток інформаційно-консультаційної діяльності. На жаль, у сучасних умовах цьому етапу не надається належної уваги [4].

Далі мають бути створені певні умови для того, щоб товаровиробники дізнавалися про інновації не лише з виробничого досвіду передових підприємств, а й безпосередньо від науки ще на стадії їх створення. Так відбувається у всіх розвинених країнах. Більш повна інформація не лише про рекомендовані до освоєння інновації, а й про перспективи їх створення, як показує практика, значно розширює можливості для вибору та дозволяє підвищити інноваційну активність товаровиробників.

Успішний розвиток інноваційних процесів у стадії поширення інновацій значною мірою залежить від інформаційної забезпеченості галузі. Відповідальність за це мають взяти на себе органи управління сільського господарства та наукові організації — творці інновацій. Вони прямо і безпосередньо зацікавлені в оперативному інформуванні товаровиробників про створені та створювані інновації [5].

Кінцевий етап освоєння інновацій залежить від самих товаровиробників. Дуже важливо мати досить чіткий організаційно-економічний механізм освоєння інновацій у виробництві, у якому основне місце має бути відведено договірним відносинам самих товаровиробників як із творцями інновацій, так і з інноваційними формуваннями, до яких наразі можна віднести інформаційно-консультаційні, дорадчі служби (ІКС).

Між інформаційно-консультаційною службою та безпосередньо самими товаровиробниками існує певний взаємозв'язок, адже їх діяльність спрямована на їх обслуговування. Подальший розвиток регіональних ІКС буде вимагати створення при управліннях агропромислового розвитку національного центру консультування сільськогосподарських товаровиробників, який буде концентрувати всю інформацію, узагальнювати її та передавати департаментам Міністерства аграрної політики та

продовольства України та Національній академії аграрних наук України з метою формування банку замовлень інноваційних розробок. Запропонована регіональна ІКС може стати важливим елементом інфраструктури, сприятиме прискоренню використання інноваційних розробок в агросекторі досліджуваної нами області [6].

Необхідною умовою активізації інноваційно-інвестиційного забезпечення сільського господарства є наявність у галузі кваліфікованих кадрів. Очевидно, що ефективність та можливість використання інноваційних розробок у виробництві значною мірою залежать від компетентності та професіоналізму усіх агросектору. Керівники та фахівці, які є провідною ланкою у впровадженні досягнень науки у практику, в нинішніх умовах окрім реалізації організаторських навичків та вмінь повинні постійно вивчати провідний досвід, вміти аналізувати та прогнозувати господарську діяльність [7].

Агровиробництву необхідні якісно нові кадри, які будуть не лише керівниками та технологами, але й підприємцями, які володіють виробничим менеджментом, а також без професійно підготовлених виконавців (насамперед механізаторів).

Отже, для сприяння інноваційно-інвестиційній діяльності сільськогосподарських підприємств потрібно забезпечити розробку комплексної та системної кадрової політики з метою раціонального використання й відтворення кадрового потенціалу сільського господарства. Для досягнення цієї мети слід підвищити якість підготовки фахівців навчальними закладами аграрної освіти, реформувати систему перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів на усіх рівнях професійної освіти, забезпечити коригування навчальних програм на основі зміщення акценту на практичну підготовку для впровадження прогресивних технологій та техніки.

Необхідно також оновити технологію теоретичного та практичного навчання кадрів для інженерно-технічної сфери, агро- і біотехнологій, ветеринарного забезпечення, а також лабораторне обладнання навчальних закладів аграрної освіти. Одним із підходів до розвитку кадрового забезпечення в сільському господарстві слід передбачити створення бази даних кращих випускників навчальних закладів, а також з метою професійної адаптації фахівців сільського господарства доцільно збільшити кількість годин у навчальній програмі для проходження студентами виробничої практики. Освоєння інновацій сільськогосподарськими товаровиробниками поступово створює умови для прискорення науково-технічного прогресу у галузі. При цьому у виробництві створюється певний ефект від освоєння інновацій, що виражається у додатковому виході продукції з одиниці площі, скороченні витрат на одиницю продукції та на отримання додаткового доходу [25].

В ідеалі цей сукупний додатковий дохід має перевищувати витрати на створення та освоєння інновацій. При цьому необхідно враховувати, що сукупного додаткового ефекту, який отримується безпосередньо у виробництві від науково-технічного прогресу, недостатньо для фінансування науково-технічної сфери галузі. Тому у всіх країнах науково-технічна сфера фінансується з державного бюджету. І чим більше виділяється коштів на розвиток науки, тим вище темпи розвитку науково-технічного прогресу.

Така закономірність протягом останнього століття стійко проглядається, особливо у державах із досить високим рівнем розвитку науково-технічного потенціалу. Виділення етапів інноваційного процесу є умовним і належить до самого процесу, а чи не до його організації. Якщо ж розглянути цей процес з погляду його організації, то, крім етапів, слід виділити організаційні блоки інноваційної діяльності. В організаційному плані в інноваційній діяльності виділяється 4 основні блоки, взаємопов'язані між собою. Як показує досвід, чітке виконання функції значною мірою визначає результативність

інноваційної діяльності у галузі. При цьому основою управління інноваційним процесом є чітке розмежування функцій та повноважень як на загальнодержавному, так і на рівні адміністративно-територіальних формувань, головними з яких є своєчасне виділення коштів на аграрну науку та забезпечення постійного потоку якісних інновацій для їхнього освоєння у виробництві [31].

Від чіткої діяльності керуючого блоку певною мірою залежатиме і ефективна діяльність аграрної науки щодо створення інновацій, а також успішна діяльність інформаційно-консультаційної служби щодо сприяння їхньому освоєнню в агропромисловому виробництві. Аграрна наука являє собою особливий замкнутий організаційний блок інноваційної діяльності, який має на меті постійно проводити фундаментальні та прикладні дослідження, на основі яких створювати інновації, виробляти комплекс знань та рекомендацій щодо їх адаптації до конкретних природних та економічних умов для забезпечення прискорення науково-технічного прогресу в агропромисловому виробництві.

Вітчизняна аграрна наука, крім проведення постійних досліджень та створення інновацій, має здійснювати взаємозв'язок з аналогічними дослідженнями в інших країнах і цим підтримувати високий рівень технічних, технологічних, організаційно-економічних та інших знань. Організаційний блок інформаційно-консультаційної діяльності несе відповідальність за поширення інновацій та сприяння освоєнню їх у виробництві. Центром даного блоку є інформаційно-консультаційна служба, функцією якої поряд з іншими освітніми організаціями є поширення інновацій та інформування товаровиробників про все нове в організації та технології виробництва сільськогосподарської продукції. До функцій даного блоку відносяться також підготовка та перепідготовка кадрів, пропаганда через органи управління сільським господарством систематичного інформування товаровиробників з

усіх актуальних питань агропромислового виробництва і в тому числі з інновацій, що створюються.

Інформаційно-консультаційна служба використовує всі форми роботи з товаровиробниками, підтримуючи найтісніший зв'язок з науковими та освітніми організаціями з метою сприяння прискоренню науково-технічного прогресу в агропромисловому виробництві. Безпосереднє освоєння інновацій у виробництві як завершальний етап інноваційного процесу відбувається в рамках організаційних форм самих товаровиробників і значною мірою в організаційному плані залежатиме, насамперед, від них.

Інноваційна активність товаровиробників значною мірою визначатиме успіх даного етапу інноваційної діяльності. У цьому організаційному блоці видно не лише мету, а й результати інноваційного процесу, а його ефективність залежатиме від узгодженості дій як інформаційно-консультаційної служби, так і самих товаровиробників, які в даному випадку мають бути зацікавлені в успіху освоєння інновації у виробництві.

Наведемо основні елементи інноваційних технологій, які використовують українські аграрні підприємства у своїй діяльності (див. табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Використання інноваційних технологій українськими аграрними підприємствами

Компанія	Галузь	Використання інноваційних технологій
ТОВ АСТАРТАКІЇВ	Сільське господарство	Використовує наступні ІТ-модулі: управління земельним банком, планування та управління виробничою програмою, аналіз та прогнозування врожайності.

Syngenta	Сільське господарство	Створила програму, за допомогою якої можна зробити знімки з супутника та виявити проблемні зони та на основі їхнього аналізу зробити комплексні звіти про стан посівів.
Кернел	Сільське господарство	Створила інноваційну систему агровиробництва – DigitalAgriBusiness, де зібрана вся інформація про процеси, що відбуваються в полях. Агроном збирає інформацію, а система дає йому правильне рішення про внесення добрив або початку посівної
Ukrlandfarming	Сільське господарство	Програма Ukrlandfarming контролює вивезення врожаю з полів на елеватори та дозволяє отримати повну картину кожної культури по кожному регіону

Як ми бачимо з таблиці 2.5, українські компанії почали активно використовувати інноваційні технології в своїй роботі та покращувати бізнес процеси, це й не дивно, що станом на 2020 рік частка експорту сільськогосподарської продукції становила 39,4% [6], так як більшість з цих компаній, які зайняті в галузі АПК займаються експортом продукції. Впровадження інновацій в діяльність аграрних підприємств збільшило попит на українську сільгосппродукцію за кордоном.

Дане дослідження ще раз доводить, що саме інноваційні технології та запровадженням сучасного виробництва, дозволяє підприємствам не тільки скоротити витрати на виготовлення своєї продукції, але й збільшити свої прибутки.

Висновки до 2 розділу.

Отже, в другому розділі була надана характеристика та аналіз інвестиційної привабливості аграрного сектору України.

Структура сільського господарства України за напрямками діяльності суб'єктів господарювання поділяється на рослинництво та тваринництво. Галузь рослинництва є більш поширеною за тваринництво, це пов'язано з високим рівнем попиту на сільськогосподарську продукцію. Саме цей фактор призводить до високого рівня конкуренції серед аграріїв на ринку сільськогосподарських підприємств.

Слід зазначити, що саме аграрії є ключовим джерелом робочих місць у селах та маленьких містах України. За останні 10 років, кількість зайнятих працівників на сільськогосподарських підприємствах знизилась майже на 30%, пов'язано це насамперед з модернізацією обладнання та застосуванням сучасних технологій. При цьому, продуктивність праці у сільському господарстві має тенденцію до зростання.

В даному розділі було проаналізовано динаміку фізичного обсягу та обсягів реалізації продукції у сільському господарстві, аналіз свідчить про значне зростання обсягу реалізованої продукції протягом всього досліджуваного періоду. Саме це характеризує позитивний розвиток агросектору України.

З початком повномасштабної війни перед агробізнесом постало багато проблем та викликів, таких як окуповані території, розкрадання зернових, логістичні проблеми, заміновані поля. Проте, була задіяна підтримка уряду, який здійснив певні заходи для стимулювання та розвитку аграрної галузі.

За підсумками посівної кампанії 2022 найбільша зміна в структурі посіві стосувалась пшениці, кукурудзи, соняшника та сої.

Щодо інвестиційної привабливості України, то можна відзначити що сильний вплив на її негативний розвиток мають слабка судова система, високий рівень корупції та тіньової економіки, посилення економічної кризи, нестабільності політичної ситуації.

Одним з потенційних напрямів інноваційно орієнтовного розвитку аграрного сектору є нарощування переробки сільськогосподарської продукції. Також

слід розробити певну законодавчу базу для подолання корупції, покращити судову систему країни, удосконалення логістики, пом'якшенню податків.

Вплив міжнародних іноземних інвестицій є дуже сильний на аграрний сектор України, адже вони стимулюють розвиток інноваційних процесів в сільськогосподарському виробництві. Для стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств необхідно розробити комплекс та дієву кадрову політику, запровадити інноваційні технології у виробництві, саме це допоможе зменшити витрати на виготовлення продукції і збільшити свої прибутки.

РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

3.1. Основні проблеми аграрного сектора України

Реалізація потенціалу аграрного сектора економіки України пов'язана з виконанням галуззю цілої низки економічних і соціальних функцій. Ця галузь залишається системоутворюючою для національного господарського комплексу, що, в свою чергу, системно регламентує її виключну значущість для забезпечення сталого розвитку економіки загалом, а також по відношенню до сільських територій. Продуктивність аграрної галузі

визначається діяльністю нефінансових корпорацій (підприємств) і домашніх господарств як основних виробників продовольчих товарів для забезпечення національної продовольчої безпеки, а також формування потенціалу забезпечення попиту на глобальних ринках сільськогосподарської продукції та продовольства.

Така структура господарюючих суб'єктів в Україні усталилася як прийнятна, що поєднує можливості ринкової реалізації продукції (підприємства) з традиціями самозабезпечення (домогосподарства).

Аналіз показників продуктивності галузі, представлений на рисунку 3.1, дає підставу стверджувати, що в цих секторах має місце стабільне зростання випуску, що характеризує галузь як інноваційно зростаючу.

Рис. 3.1. Випуск продукції сільського господарства у фактичних цінах, млрд. грн. Крім того, з 2018 р. намітилася тенденція підвищення ролі сектора нефінансових корпорацій, частка якого на 2020 р. перевищила 63 %.

Аналіз виробництва сільськогосподарської продукції в постійних цінах 2016 р. - показника, вільного від впливу фактора інфляції, свідчить про зменшення у 2020 р. обсягів виробництва за всіма групами виробників, що значною

мірою пов'язано з карантинними обмеженнями, спрямованими на боротьбу з пандемією COVID-19.

Тим паче, що за попередніми підсумками 2021 р. зростання галузі не тільки відновилося, а й прискорилося. За підсумками 2020 р. можна констатувати, що найбільш стійкими до непередбачуваних змін організаційно-економічних умов розвитку галузі виявилися господарства населення, де спад виробництва становив 6 %, тоді як фермерські господарства зменшили виробництво на 17 %, а сільськогосподарські підприємства - на 11 %. Серед особливостей, які виразно впливають на тренди позиціонування галузі - структура виробництва[42].

Вона виразно підтверджує ринково-експортну спрямованість підприємств та спрямованість виробництва в господарствах населення на реалізацію потенціалу самозабезпечення. Підприємства виробляють переважно високорентабельні експортні рослинницькі культури за мінімуму, а то й відсутності тваринництва. Господарства населення ж зорієнтовані на виробництво продукції внутрішнього споживання, що забезпечує гарантоване виробництво найважливіших видів продовольчої продукції. Наприклад, станом на 2020 р. у господарствах населення зосереджено виробництво 32 % продукції рослинництва та 48 % продукції тваринництва. Підтверджує позитивні тенденції розвитку сільського господарства України динаміка зовнішньої торгівлі, яка стабільно зростає як за обсягом, так і за вартістю реалізованої продукції (рис. 3.2). Хоча експортні сільськогосподарські товари - це насамперед сировина, стабільно високі ціни зовнішнього ринку забезпечують дуже значущий внесок агропродовольчої галузі в систему соціально-економічного розвитку держави.

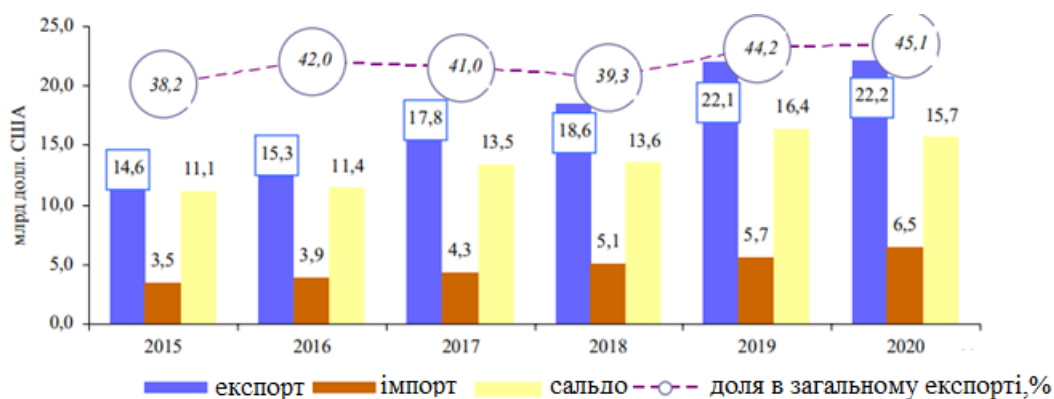

Рис. 3.2. Динаміка зовнішньої торгівлі України сільськогосподарською та продовольчою продукцією, млрд дол. США.

У зв'язку зі стабільно високим рівнем продуктивності галузі сільського господарства, розширенням зовнішніх ринків збуту виробництво сільгосппродукції значно перевершує рівень внутрішнього споживання за всіма видами, окрім плодів, ягід і винограду.

Водночас за групою зернових виробництво перевершує потреби більш ніж у 3 рази, що характеризує експортну спрямованість галузі. Експорт за окремими зерновими та технічними культурами, м'ясом птиці становить значну частку внутрішнього виробництва цієї продукції, зокрема, за олією соняшниковою - 96 %, ріпаком - 93, кукурудзою на зерно - 92, пшеницею - 74,3, ячменем - 67, соєю - 64, м'ясом птиці - 31 %.

Незважаючи на відносно високий рівень макроекономічної ефективності розвитку, перед галуззю стоять глобальні виклики, які пов'язані, насамперед, із загальновизнаною у світі необхідністю досягнення критеріїв сталого розвитку. Реалізація принципів сталого розвитку сільського господарства забезпечується створеною на наукових засадах методологічною базою, серед структурних елементів якої виокремимо такі.

Відповідно до вищезазначеного Національний науковий центр "Інститут аграрної економіки" реалізує програму наукових досліджень "Сталий

розвиток аграрного сектору економіки та сільських територій" за напрямками: реформування системи управління комплексним розвитком сільського господарства і сільських територій для досягнення цілей сталого розвитку; соціально-економічне зростання та екологічна сталість у різних моделях земельних відносин; розвиток зовнішньоекономічної діяльності в умовах міжнародної інтеграції України; забезпечення сталого розвитку сільського господарства; забезпечення екологічної безпеки в умовах міжнародної інтеграції України.

Реалізація дослідницької програми Інституту спрямована на те, щоб найбільшою мірою дати відповідь на глобальні виклики, пов'язані з найважливішими проблемами, що постають перед сучасним аграрним виробництвом: кліматичні зміни та навколишнє середовище; глобалізація, інтеграція та торгівля; зміна чисельності населення та міграція; урбанізація; добробут населення; політика та лідерство; соціальний і культурний контекст; нові доктрини розвитку світової економіки.

В останні два роки з'явилися чинники невизначеності, які необхідно враховувати при конструюванні господарських систем і механізмів соціально-економічного розвитку. Серед цих чинників виокремимо найбільш значущі: вплив COVID-19 та інших можливих пандемій; імовірність нових спалахів хвороб тварин, зростаючих рівнів антимікробної резистентності; нові ризики та загрози, пов'язані з формуванням так званої багатоплярної глобалізації, з принципово новими процесами конкуренції (зелений курс ЄС); розвиток нових комунікаційних технологій; реакція на зміну клімату та екстремальні погодно-кліматичні умови.

ННЦ "Інститут аграрної економіки" бере активну участь у формуванні наукового забезпечення розв'язання актуальних проблем, що стоять перед галуззю. Зокрема, для компенсації негативних наслідків зміни клімату

необхідно активізувати заходи з відновлення та розвитку системи вітчизняного зрошувального землеробства [48].

У зв'язку з цим запропоновано Стратегію зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року та План заходів з реалізації Стратегії (затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2020 р. № 1567), пріоритетами в яких виділено використання інноваційних технологій та реалізацію організаційних заходів, що ґрунтуються на добровільному об'єднанні та кооперації сільгосптоваровиробників, використанні інструментів державно-приватного партнерства.

Найважливішим локальним викликом для галузі сільського господарства стало відкриття ринку сільськогосподарських земель. З 1 липня 2021 р. припинено дію мораторію на купівлю-продаж сільськогосподарських земель. Згідно з нормами чинного законодавства, земля продається лише фізичним особам у межах 100 га на одну особу (до 2004 р., потім і юридичним особам до 10 000 га на одне підприємство).

З 1 липня до 9 жовтня 2021 р. продано 22031 земельну ділянку площею 59,74 тис. га для особистих селянських господарств і товарного сільськогосподарського виробництва (для останнього 8 966 - 32,07 тис. га). Найбільший розмір проданої ділянки - 74,28 га, середньозважена ціна склала 34,2 тис. грн/га. Інститутом розроблено методичну базу поступового запуску механізму ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення.

Суміжним завданням є створення науково-методичних засад інституціоналізації господарств населення в ринкові форми господарювання. Тим паче, що це відповідає порядку денному, заданому Організацією Об'єднаних Націй через проведення Десятиліття сімейних фермерських господарств для забезпечення їх підтримки. У рамках цього Інститутом аграрної економіки підготовлено: Концепцію розвитку сімейного фермерства до 2030 року; науково-практичні рекомендації щодо організації сімейних

фермерських господарств; фіскальний механізм підприємницької трансформації високотоварних господарств населення в сімейні ферми; пропозиції щодо залучення господарств населення на організований аграрний ринок; ринкові засади формування інфраструктури аграрного ринку для малих сільгосптоваровиробників [11-15].

Таким чином, актуальні соціально-економічні умови розвитку ставлять перед вітчизняним аграрним сектором нові виклики. У них містяться як перспективні можливості для розвитку галузі та розширення присутності вітчизняних товаровиробників на світових ринках сільськогосподарської продукції, так і загрози, які необхідно нейтралізувати, проводячи виважену та послідовну аграрну політику. Національний науковий центр "Інститут аграрної економіки" бере активну участь у створенні теоретико-методичних засад забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки та сільських територій.

На сучасному етапі розвитку агропромислового виробництва, на наш погляд, важливо розв'язати такі проблеми: низька ефективність організаційних форм сільськогосподарських підприємств, у зв'язку з чим переваги багатокладності аграрної економіки використовуються не повністю; незадовільний фінансово-економічний стан сільгоспідприємств, що перешкоджає активній інвестиційній діяльності в агропромисловому комплексі; недосконалість умов реалізації сільгосппродукції; брак висококваліфікованих кадрів на сільському господарстві, що є перешкодою для розвитку аграрного сектору економіки; недостатність ресурсів.

Також важливо вжити заходів, які сприятимуть прискореному розвитку в аграрній галузі необхідної ринкової інфраструктури (включно з ринком цінних паперів, позиковим капіталом, лізингом, власними інвестиційними банками і компаніями та ін.). Забезпечити відновленню і зміцненню зв'язків між учасниками інвестиційного процесу, що ґрунтуються на принципах

обопільної вигоди і матеріальної відповідальності за виконання зобов'язань та сформувати нових суб'єктів інвестиційного процесу за допомогою стимулювання розвитку підприємницької діяльності.

О.Ю. Кирилова зазначає, що "роль інвестиційного розвитку в структурі аграрного сектору полягає в капіталізації та поліпшенні основних факторів виробництва за допомогою вдосконалення виробничого процесу, технології та організації праці" [28].

Для розроблення ефективної державної стратегії регулювання аграрного сектору та підвищення його інвестиційної привабливості вкрай важливо вивчати світовий досвід і адаптувати широко поширені інструменти агрополітики зарубіжних країн до реалій. Сформулюємо основні напрями застосування зарубіжного досвіду в Україні:

- вироблення системного підходу до управління інфраструктурою продовольчого комплексу;
- зниження транзакційних витрат виробників продовольства;
- підвищення кваліфікації та інформованості працівників продовольчого комплексу;
- розроблення та впровадження системи освоєння інновацій з метою забезпечення інноваційного розвитку агропродовольчого комплексу;
- удосконалення діючої системи матеріально-технічного постачання виробників продовольства з метою відновлення та оновлення їх технічного потенціалу;
- формування конкурентної системи товароруху, що скоротить кількість ланок у ланцюзі "виробник - споживач" і зменшить витрати обігу;
- логістизація ринку сільгосппродукції, сировини та продовольства.

Зазначені напрями можуть бути реалізовані шляхом збільшення частки видатків у бюджетах на підтримку сільського господарства, як це здійснюється в практиці зарубіжних країн.

Державна політика з урахуванням зарубіжного досвіду має бути націлена на забезпечення продовольчої безпеки країни та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної сільгосппродукції на внутрішньому ринку, посилений розвиток сільських територій, відтворення та ефективне використання ресурсів, збільшення екологічності виробництва.

Завданнями державної регулюючої політики в аграрному секторі мають стати: стимулювання виробництва основних видів сільгосппродукції загалом і харчових продуктів зокрема; розвиток ринкової інфраструктури; ефективне регулювання ринків сільгосппродукції, продовольства і сировини; підтримка малих фермерських господарств. Інструментами регулювання покликані стати субсидування, закупівельні та товарні інтервенції, дотації (передусім не пов'язані безпосередньо з урожайністю та ефективністю діяльності), податкові пільги, грамотне митно-тарифне регулювання з урахуванням ринкової кон'юнктури всередині країни та у світі.

Для того щоб аграрний сектор став привабливим для інвесторів, необхідна активна державна участь у формі створення сприятливих ринкових механізмів, які знижують інвестиційні ризики, підвищують приплив капіталу з інших галузей в аграрний сектор, збільшують ефективність використання оборотних коштів та основних фондів, сприяють перерозподілу між споживачами та виробниками ресурсів сільськогосподарського призначення.

Перерахуємо позитивні наслідки від "входження" інвесторів в аграрний сектор: "зростання інвестицій; втягнення в обіг занедбаних земель; модернізація виробництва на основі нових технологій; зміцнення балансової дисципліни, легалізація господарської діяльності; підвищення оплати праці; зростання зайнятості; скорочення трансакційних витрат в агропромисловому ланцюжку" [36].

Проведений аналіз дає змогу дійти висновку, що виробничий потенціал аграрного сектору та його сталий розвиток насамперед залежать від того,

наскільки ефективно держава регулює і стимулює інвестиційну активність сільськогосподарських товаровиробників. Державі не слід втручатися в їхню діяльність, проте необхідно всебічно сприяти ухваленню необхідної законодавчої бази та забезпечувати економічний і правовий захист інвестованих ними коштів.

Необхідно максимально розширити спектр державних гарантій, страхувати кошти, що вкладаються, що для інвесторів свідчитиме про ефективність і низьку ризикованість вкладень, а отже, забезпечить умови для сталого розвитку аграрного сектора.

3.2. Шляхи підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектора України

Інвестиції відіграють ключову роль у розвитку аграрного сектора. Саме ця галузь вважається однією з найменш інвестиційно привабливих, що зумовлено не тільки об'єктивними причинами, такими як висока капіталомісткість галузі, сильна залежність від природно-кліматичних умов, значні постійні витрати, а й суб'єктивними причинами, головна з яких - неефективність управління. Питання залучення інвестицій в аграрний сектор досі не вирішене. Очевидно, що інвестиційний процес у цій сфері необхідно вдосконалювати.

У зв'язку з цим видається доцільним проаналізувати досвід розвинених країн у питаннях державної підтримки та регулювання аграрної галузі. Саме державне регулювання задає нормативно-правові та соціально-економічні умови для розвитку аграрної галузі, а також для задоволення потреб населення країни в якісних і безпечних продуктах харчування за соціально прийнятними цінами.

Зазвичай виділяють три напрями ("кошки") державної підтримки сільського господарства.

1. "Бурштиновий (жовтий) кошик" являє собою підтримку у вигляді прямих дотацій або субсидій. Проблема цієї групи заходів полягає в тому, що низькоефективні підприємства, отримавши пряму підтримку від держави у вигляді субсидії, часто не можуть нею правильно розпорядитися, водночас результативним підприємствам держпідтримку можуть не надавати.

2. "Блакитний кошик" орієнтований на стимулювання конкурентоспроможності галузі та скорочення кількості малоефективних виробництв. Крім того, передбачається оптимізація платежів за взятими кредитами у вигляді відстрочки або встановлення гнучкого графіка платежів, податкових пільг, реструктуризації заборгованості.

3. "Зелений кошик" передбачає непряму фінансову підтримку, наприклад, розвиток інженерної або ринкової інфраструктури, проведення НДДКР у сільському господарстві. Заходи "зеленого кошика" націлені на сталий розвиток аграрної галузі, а кошти можуть спрямовуватися на охорону природного середовища, формування державних резервів, страхування тощо. Крім того, з коштів "зеленого кошика" можуть фінансуватися програми регіональної допомоги, наприклад, підтримка районів з несприятливим кліматом, найгіршими екологічними та економічними умовами, допомога при стихійних лихах, внутрішня продовольча допомога [43].

Ефективність аграрної галузі впливає на соціально-економічний розвиток країни та ринкову кон'юнктуру.

В країнах з розвиненим сільськогосподарським виробництвом роль держави у стимулюванні інвестиційної привабливості економіки спрямована на створення сприятливого соціально-економічного середовища та розвинутої ринкової інфраструктури в аграрному секторі [1-6].

Стимулювання інвестиційної привабливості підвищує приплив прямих інвестицій, які розширюють можливості для зростання і розвитку поточної та перспективної підприємницької активності. Пильну увагу слід приділити досвіду більшості європейських країн із соціально орієнтованою економікою, в яких держава надає підтримку аграрному сектору в рамках заходів "зеленого кошика". Можна виділити два компоненти держпідтримки: по-перше, захист продовольчих ринків, по-друге, розвиток сільських територій, сільгоспвиробництва, домашніх господарств населення.

У країнах ЄС державна підтримка націлена на запобігання можливим соціальним проблемам від скорочення чисельності зайнятих в аграрній галузі, на вирівнювання з іншими галузями рівня доходу населення на сільськогосподарських територіях [7].

Рівень бюджетної підтримки цін фермерів на вироблену ними продукцію - один із ключових індикаторів державного регулювання аграрного сектору в розвинутих країнах. Діє особливий ціновий механізм: державні закупівельні організації викуповують у фермерів сільгосппродукцію за фіксованими мінімальними цінами. Ціни на продукцію, вироблену понад квоти, встановлені державою, варіюються залежно від ринкової ситуації в конкретному районі країни [28].

Ще одна особливість ціноутворення на сільгосппродукцію в розвинених країнах - "диференціація "гарантованих" цін за місяцями господарського року в межах до 10 % їх середньорічного рівня" [2], покликана компенсувати фермерам витрати на зберігання нереалізованої продукції в себе в господарстві або на комерційному державному складі (у цьому разі також частково компенсуються збитки від втрат під час зберігання продукції).

Загальна особливість ціноутворення в аграрному секторі країн ЄС - регулювання доходів з метою подальшого розвитку галузі. У системі

ціноутворення передбачається моніторинг цін на засоби агровиробництва, витрат і доходів, цін на продукцію та послуги аграрної галузі [28].

Аграрна політика в США орієнтована на те, щоб доходи фермерів підтримувалися на тому самому рівні, що й доходи зайнятих у несільськогосподарських галузях. Це досягається за рахунок стабілізації цін на продукцію сільського господарства та зменшення не реалізованих запасів сільгосптоварів. Американський продовольчий ринок насичений і здебільшого забезпечує себе сам, тому аграрну політику держави націлено не на зростання обсягів виробництва, а на підтримання його стабільності та забезпечення високої ефективності, підвищення якості продукції, поліпшення ринкового механізму в галузі.

Пильна увага при цьому приділяється: ціновій політиці та плануванню державного замовлення на агропродукцію; проведенню наукових досліджень, упровадженню нових технологій; посиленню державного регулювання та контролю в галузі; підтримці конкурентоспроможності продовольства, його просуванню на світовий ринок; регулюванню процесів виробництва та збуту сільгосппродукції; створенню та розширенню виробничої інфраструктури в сільському господарстві; субсидуванню експорту сільгосптоварів [43].

Для підтримання припливу інвестицій в аграрний сектор у США використовуються специфічні форми і методи регулювання, які затверджуються на рівні конкретних штатів. Витрати американського бюджету на сільське господарство багато в чому залежать від поточної економічної ситуації: у кризові періоди державні субсидії збільшуються, у стабільні часи - знижуються.

При цьому може використовуватися кілька заходів підтримки сільгоспвиробників: бюджетні платежі, підтримка цін, компенсація виробничих витрат, субсидії на поліпшення виробничої інфраструктури, реалізація різних програм.

Переважна частина (до 70 %) коштів дістається великим господарствам з ефективним виробництвом. Серед інструментів стимулювання економічного розвитку аграрного сектору найважливіше місце відводиться нефінансовим пільгам, таким як надання земельних ділянок, пільги на розвиток інфраструктури, підтримка проєктно-вишукувальних робіт, підтримка у сфері підготовки та перепідготовки кадрів, інформаційно-аналітичне обслуговування [9]. Значний інтерес становить досвід підтримки аграрного сектору в Канаді, яка вважається однією з найбільш інвестиційно привабливих країн (третє місце в рейтингу Foreign Direct Investment Confidence Index за 2016 рік).

Важливі напрями державної інвестиційної політики - це податкові пільги та податкові кредити в розмірі від 20 до 35 %, пряме або повне списання витрат для компаній, що проводять експериментальні та наукові дослідження. Крім того, канадський уряд виділяє гранти на створення дослідницьких інноваційних центрів при вишах [6; 10].

Заходи держрегулювання і підтримки сільського господарства в КНР включають прямі виплати і субсидії, інструменти податкової політики, вдосконалення ринкової інфраструктури, розвиток інфраструктури сільського господарства, кредитування, охорону земель, стимулювання НДДКР, забезпечення екологічної безпеки агропродукції, цінову підтримку [19].

Специфіка китайських аграрних реформ полягає в забезпеченні продовольчої безпеки в умовах перенаселення та недостатньої забезпеченості землею. Держава розв'язувала цю проблему шляхом запровадження системи обов'язкових поставок сільгосппродукції та додаткових держзакупівель, підвищення закупівельних цін, сприяння працевлаштуванню населення. Китайський уряд робить акцент на створення невеликих сільгоспідприємств і розвиток багатогалузевої економіки в сільській місцевості [7; 13].

Таким чином, державне регулювання аграрного сектору у вигляді всебічної підтримки сільгоспвиробників можна вважати ключовим напрямом аграрної політики в розвинених країнах. Використовуються різні економічні важелі, такі як бюджетні виплати, компенсації витрат, цінова підтримка, субсидії на розвиток інфраструктури, реалізація програм розвитку.

Ці заходи підтримують сприятливу для інвесторів кон'юнктуру, сприяють сталому функціонуванню АПК, забезпечують ефективну соціально-виробничу інфраструктуру в аграрних регіонах. Можна зробити висновок, що американська та європейська системи державної підтримки аграрного сектору мають схожість. В аграрному секторі країн ЄС пріоритет віддається захисту від імпорту, підтримці експорту сільгосппродукції, підтримці рівня цін, тоді як у США акцент робиться на прямих платежах.

Система регулювання китайського аграрного сектору ще формується і конкурує з країнами ЄС та США. І в Китаї, і в державах Євросоюзу, і в США приділяється велика увага розвитку інфраструктури, як ринкової, так і виробничої, що забезпечує широкомасштабну підтримку сільгоспвиробникам. Розглянуті заходи свідчать про продуману аграрну політику, яка дає змогу країнам конкурувати на внутрішньому і зовнішньому ринку та забезпечує високу ефективність аграрного сектору. Крім того, у розвинених зарубіжних країнах, крім прямої підтримки, держава надає непряму фінансову підтримку, спрямовану на відтворення матеріально-технічних ресурсів, розробку та впровадження агровиробничих інновацій, підвищення життєздатності господарств, стимулювання інвестицій в аграрний сектор.

З огляду на правила СОТ, необхідно розробити й обґрунтувати комплекс заходів, спрямованих на формування та розвиток єдиної системи аграрних ринків і торговельних мереж, щоб забезпечити задоволення попиту населення на агропродовольство виробництва. Основні цілі аграрної політики - нарощування обсягів виробництва високоякісної

сільгосппродукції та підтримка товаровиробників на внутрішньому ринку [33].

Сенс єдиної аграрної політики полягає в тому, що взаємодія товаровиробників та агровиробників дає ефект синергії, що формує додаткові виробничі стимули та важелі, вузьку спеціалізацію праці та чіткий поділ трудових функцій. Підвищення інвестиційної привабливості є одним із ключових напрямів припливу інвестицій у сільське господарство.

Українська агропродовольча політика потребує докорінної перебудови за допомогою економічних інструментів і використання різних форм регулювання агропродовольчих ринків з метою забезпечення фізичної, соціальної та економічної доступності до безпечного та збалансованого агропродовольства вітчизняного походження.

Висновки до третього розділу.

В даному розділі були викладені основні проблеми аграрного сектору України та шляхи підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору України.

Продуктивність аграрної галузі визначається діяльністю сільськогосподарських підприємств і домашніх господарств, вони виступають як основа виробництва продовольчих товарів для забезпечення національної продовольчої безпеки.

Цю галузь можна охарактеризувати як інноваційно зростаючу. Проаналізувавши показники продуктивності галузі, можна стверджувати, що з 2018 року зросла тенденція підвищення ролі сектора нефінансових корпорацій, його частка на 2020 рік перевищила 63%. Аналіз виробництва сільськогосподарської продукції показує зменшення за всіма групами виробників.

Динаміка зовнішньої торгівлі також підтверджує розвиток і покращення стану сільського господарства, це доказує збільшення обсягу зовнішньої торгівлі та вартістю реалізованої продукції. Тобто галузь є експортно-орієнтована, найбільше експортується соняшникова олія та ріпак.

Проте також перед галуззю стоять певні світові виклики, які пов'язані із загальноновизнаною у світі необхідністю досягнення критеріїв сталого розвитку. Проблеми, які постають перед аграрним сектором: кліматичні зміни, навколишнє середовище, глобалізація, інтеграція, урбанізація та інші. Саме через це Національний Науковий центр «Інститут аграрної економіки» реалізує програму певних наукових досліджень «Сталий розвиток аграрного сектору економіки та сільських територій». Також було запропоновано Стратегію зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року та План заходів з реалізації стратегії.

Виробничий потенціал аграрного сектору та його сталий розвиток насамперед залежать від того, як держава регулює і стимулює інвестиційну активність сільськогосподарських товаровиробників. Державі потрібно забезпечити дієву законодавчу базу та забезпечити економічний і правовий захист інвестованих коштів.

Державі також необхідно сформувати сприятливі ринкові механізми, які знижують інвестиційні ризики та підвищують приплив капіталу в аграрний сектор, забезпечити розвиток ринкової інфраструктури, підвищити розвиток сільських територій.

Щодо шляхів підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору, то державне регулювання аграрного сектору повинне орієнтуватися на підтримку сільськогосподарського виробництва. Необхідно розробити комплекс заходів, спрямованих на формування та розвиток єдиної системи аграрних ринків і торговельних мереж.

Основними цілями аграрної політики мають бути - нарощування обсягів виробництва високоякісної продукції сільськогосподарської продукції та підтримка товаровиробників на внутрішньому ринку.

Висновок

В даній роботі була здійснена оцінка розвитку міжнародної інвестиційної привабливості аграрного сектору України та розглянута перспективність розвитку аграрної галузі в Україні. Була надана характеристика поняття «інвестиційна привабливість» та визначені фактори, що її формують. Також було проаналізовано сучасний стан інвестиційного клімату аграрного сектору України, визначення основних проблем в аграрному секторі та запропоновані шляхи підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору.

Інвестиційна привабливість - це сукупність політичних, соціальних, інституціональних, екологічних, макро- і мікроекономічних умов функціонування національної економіки, що забезпечують стабільність інвестиційної діяльності вітчизняних і зарубіжних інвесторів. Факторами, що формують інвестиційну привабливість, є державні пільги для інвесторів, відповідність рівня розвитку галузей, наявність власних ресурсів, страхування ризиків, фінансовий стан галузі, технічний рівень організації, ефективність використання інвестиційних коштів.

Інвестиційна привабливість характеризується економічним станом країни, політичною стабільністю, рівнем ринкової інфраструктури, рівнем розвитку фінансових інститутів та податкової системи.

Для оцінки інвестиційної привабливості першочерговим розраховується господарський стан підприємства та оцінюються основні показники, такі як ліквідність, майновий стан, ділова активність, фінансова залежність та рентабельні

Для поглибленого аналізу інвестиційної привабливості галузі використовують такі критерії оцінки, як прибутковість галузі, ефективність

виробничої діяльності галузі, ефективність капіталовкладень в галузь, значущість галузі в економіці, соціальна значущість галузі та ступінь державної підтримки розвитку галузі.

Агропромисловий комплекс є одним зі стратегічних і пріоритетних галузей національної економіки України. Однак, через високу конкуренцію продукції сільського господарства на світовому ринку українським аграріям необхідно розраховувати та впроваджувати інноваційні технології виробництва, які б забезпечили виробництво конкурентоспроможної продукції, при обґрунтованій окупності витрат, підвищенні продуктивності праці, зниженні собівартості продукції.

Продуктивність аграрної галузі визначається діяльністю сільськогосподарських підприємств і домашніх господарств, вони виступають як основа виробництва продовольчих товарів для забезпечення національної продовольчої безпеки.

Структура сільського господарства України за напрямками діяльності суб'єктів господарювання поділяється на рослинництво та тваринництво. Галузь рослинництва є більш поширеною за тваринництво, це пов'язано з високим рівнем попиту на сільськогосподарську продукцію. Саме цей фактор призводить до високого рівня конкуренції серед аграріїв на ринку сільськогосподарських підприємств.

Слід зазначити, що саме аграрії є ключовим джерелом робочих місць у селах та маленьких містах України. За останні 10 років, кількість зайнятих працівників на сільськогосподарських підприємствах знизилась майже на 30%, пов'язано це насамперед з модернізацією обладнання та застосуванням сучасних технологій. При цьому, продуктивність праці у сільському господарстві має тенденцію до зростання.

З початком повномасштабної війни перед агробізнесом постало багато проблем та викликів, таких як окуповані території, розкрадання зернових,

логістичні проблеми, заміновані поля. Проте, була задіяна підтримка уряду, який здійснив певні заходи для стимулювання та розвитку аграрної галузі.

За підсумками посівної кампанії 2022 найбільша зміна в структурі посіві стосувалась пшениці, кукурудзи, соняшника та сої.

Щодо інвестиційної привабливості України, то можна відзначити що сильний вплив на її негативний розвиток мають слабка судова система, високий рівень корупції та тіньової економіки, посилення економічної кризи, нестабільності політичної ситуації.

Одним з потенційних напрямів інноваційно орієнтовного розвитку аграрного сектору є нарощування переробки сільськогосподарської продукції. Також слід розробити певну законодавчу базу для подолання корупції, покращити судову систему країни, удосконалення логістики, пом'якшення податків.

Вплив міжнародних іноземних інвестицій є дуже сильний на аграрний сектор України, адже вони стимулюють розвиток інноваційних процесів в сільськогосподарському виробництві. Для стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств необхідно розробити комплексну та дієву кадрову політику, запровадити інноваційні технології у виробництві, бо саме це допоможе зменшити витрати на виготовлення продукції і збільшити свої прибутки.

Агропромислову галузь можна охарактеризувати як інноваційно зростаючу. Проаналізувавши показники продуктивності галузі, можна стверджувати, що з 2018 року зросла тенденція підвищення ролі сектора нефінансових корпорацій, його частка на 2020 рік перевищила 63%. Аналіз виробництва сільськогосподарської продукції показує зменшення за всіма групами виробників.

Динаміка зовнішньої торгівлі також підтверджує розвиток і покращення стану сільського господарства, це доказує збільшення обсягу зовнішньої

торгівлі та вартістю реалізованої продукції. Тобто галузь є експортно-орієнтована, найбільше експортується соняшникова олія та ріпак.

Проте також перед галуззю стоять певні світові виклики, які пов'язані із загальноновизнаною у світі необхідністю досягнення критеріїв сталого розвитку. Проблеми, які постають перед аграрним сектором: кліматичні зміни, навколишнє середовище, глобалізація, інтеграція, урбанізація та інші. Саме через це Національний Науковий центр «Інститут аграрної економіки» реалізує програму певних наукових досліджень «Сталий розвиток аграрного сектору економіки та сільських територій». Також було запропоновано Стратегію зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року та План заходів з реалізації стратегії.

Виробничий потенціал аграрного сектору та його сталий розвиток насамперед залежать від того, як держава регулює і стимулює інвестиційну активність сільськогосподарських товаровиробників. Державі потрібно забезпечити дієву законодавчу базу та забезпечити економічний і правовий захист інвестованих коштів.

Державі також необхідно сформувати сприятливі ринкові механізми, які знижують інвестиційні ризики та підвищують приплив капіталу в аграрний сектор, забезпечити розвиток ринкової інфраструктури, підвищити розвиток сільських територій.

Щодо шляхів підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору, то державне регулювання аграрного сектору повинне орієнтуватися на підтримку сільськогосподарського виробництва. Необхідно розробити комплекс заходів, спрямованих на формування та розвиток єдиної системи аграрних ринків і торговельних мереж.

Основними цілями аграрної політики мають бути - нарощування обсягів виробництва високоякісної продукції сільськогосподарської продукції та підтримка товаровиробників на внутрішньому ринку.

Підтримка держави в напрямі підвищення інвестиційно-інноваційного забезпечення аграрного сектору має передбачати не лише виділення бюджетних коштів, обов'язковими мають стати програми соціально роз'яснювального характеру, визначеного в законодавчому порядку стимулювання учасників таких програм, створення сприятливого для інвестування середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Davydenko, N., Buriak, A., & Demianenko, I. (2018). INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINIAN REGION IN MODERN CONDITIONS OF SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT. *Baltic Journal of Economic Studies*, 4(1), 106-110. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-1-106-110>.
2. Ermakov, O.U., Velichko, O.V., Bohach, L., & Nahornyi, V.V. (2018). To question of estimation of production potential of agricultural enterprises. *Financial and credit activity-problems of theory and practice*, 3(26), 162-168.
3. Hutorov, A., Lupenko, Y., Sherstiuk, S., Ponomarenko, Y., Hutorova, O., Yermolenko, O. (2021). Innovative Potential of the Agrarian Sector of Ukraine: Forming and Efficiency of Realization. *TEM Journal*, 10(3), 1228-1238. DOI: <https://doi.org/10.18421/TEM103-29>.
4. Savitska, S., Zaika, S., Svystun, L., Koval, L., & Haibura, Yu. (2020). Investment providing sustainable development of rural areas in Ukraine. *Independent Journal of Management & Production, Special Edition ISE, S&P*, 11(8), 571-586. DOI: <https://doi.org/10.14807/ijmp.v11i8.1218>.
5. Yermakov, O.U., Hrebennikova, A.A., Nahornyi, V.V. & Chetveryk, O.V. (2019). Investment Support and Development of Social Responsibility of Agrarian Business Entities, *VISION 2025: Education Excellence and Management of Innovations through Sustainable Economic Competitive Advantage*. 13260-13266.

6. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / М. В. Зубець та ін.; за заг ред. М. В. Присяжнюка, М. В. Зубця, П. Т. Саблука, В. Я. Месель-Веселяка, М. М. Федорова. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2011. 1008 с.
7. Басюркіна, Н. Й . Роль держави у процесі залучення інвестиції в розвиток аграрного сектору [Текст] / Наталія Й осипівна Басюркіна, Наталія Володимирівна Лагодієнко, Наталія Володимирівни Турленко // Український журнал прикладної економіки. – 2019. – Том 4. – № 1. – С. 118–126.
8. Бізнес зустрівся з Нацрадою з відновлення України від наслідків війни. URL: <https://eba.com.ua/biznes-zustrivsvya-z-natsradoyu-z-vidnovlennya-ukrayiny-vid-naslidkiv-vijny/> (дата звернення: 10.09.2022).
9. Білоусова О.С. Оцінка впливу ризиків нестабільності на рівні інвестиційного та фінансового потенціалу національної економіки. Бізнес-аналітика в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю: Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції, 17 березня 2022 року / Упоряд. О.А. Іващенко. Київ: Інтерсервіс, 2022. С.81-87.
10. Бородіна О. Сільське господарство України в умовах воєнного стану: уроки для суспільства і політиків. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=9288>. (дата звернення: 14.09.2022).
11. Бюджет України-2021: завдання вижити – пошук ресурсів для покриття дефіциту. URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/799-byudjet-ukrayini-2021-zavdannya-vijiti--poshuk-resursiv-dlya-pokrittya-defitsitu>
12. В Україні за 2021 рік значно зросло сільгоспвиробництво: які області потрапили у топ. URL: <https://www.unian.ua/economics/agro/v-ukrajini-za-2021-rik-znachno-zroslo-silgospvirobnictvo-de-virobili-naybilshe-novini-11678404.html> (дата звернення: 14.09.2022).
13. Гадзало Я. М., Лузан Ю. А. Удосконалення державного управління розвитком аграрного сектору економіки та сільських територій. Економіка

- АПК. 2020. № 11. С. 6–18. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202011006> (дата звернення: 16.09.2022).
14. Гадзало Я. М., Лузан Ю. Я. Розвиток аграрного сектору економіки України в умовах євроінтеграції. Економіка АПК. 2021. № 8. С. 6–17. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202108006> (дата звернення: 16.09.2022).
15. Галузь у розрізі: розвиток та падіння свинарства. URL: <https://latifundist.com/blog/read/2345-otrasl-v-razrezepiki-i-spady-svinovodstva>
16. Денисенко М. П., Новіков Д. В. Сучасний стан та перспективи розвитку сільського господарства України. Агросвіт. 2019. № 12. С. 15–21.
17. Державна підтримка. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Офіційний веб-сайт. URL: <https://minagro.gov.ua/pidtrimka>.
18. Державна служба статистики України: офіційний вебсайт. URL: <https://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 08.09.2022).
19. Засоба С. М. Поточний стан і перспективи розвитку агропромислового сектору України. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2020. № 2. С. 402–409.
20. Інвестиційна карта України для цілей сталого розвитку: огляд висновків. ПРООН в Україні. Офіційний веб-сайт. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/investytsiynakarta-ukrayiny-dlya-tsiley-staloho-rozvytku>
21. Індекс інвестиційної привабливості України. Європейська бізнес асоціація (ЕВА). URL: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analityka/>.
22. Індекс інфляції в Україні (2000–2021). URL: <https://index.minfin.com.ua/economy/index/inflation/>
23. Індеси фізичного обсягу продукції сільського господарства, реалізованої господарствами населення. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

24. Індекси цін продукції сільського господарства, реалізованої підприємства (2010–2020). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
25. Кернасюк Ю. Агросектор 1991–2021 – у цифрах і фактах. Агробізнес Сьогодні. 2022. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/24134-ahrosektor-1991-2021-u-tsyfrakh-i-faktakh.html>.
26. Киризиук С. В., Риковська О. В. Розподіл доходів у сільському господарстві в контексті інклюзивного розвитку. Економіка АПК. 2019. № 8. С. 36–49.
27. Кісіль М. І. Інвестиційний потенціал сільського господарства та його земельної складової. Фінансово-кредитний механізм розвитку економіки та соціальної сфери : матеріали II Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (24-25 жовт. 2019 р.). Кропивницький: Ексклюзив-Систем, 2019. С. 66-69.
28. Кобушко І.М., Чухно Р.Ю. Оцінка інвестиційного потенціалу України з урахуванням інфраструктурних змін. Вісник СумДУ. Серія «Економіка», 2021. № 3. С. 102- 119. DOI: <https://doi.org/10.21272/1817-9215.2021.3-12>.
29. Костецький Я. І. Новітня парадигма розвитку аграрного сектору України: дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 473 с. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/38556> (дата звернення: 09.09.2022).
30. Кравчук І. І. Перспективи розвитку європейського сільського господарства: уроки для України. Агросвіт. 2020. № 13/14. С. 32–39.
31. Мамчур В. Тенденції та перспективи розвитку аграрного підприємництва в Україні. Соціально-економічні проблеми і держава. 2021. Вип. 1 (24). С. 45–53. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21mvapvu.pdf> (дата звернення: 15.09.2022)

32. Матросова Л. М. Проблеми розвитку агропромислового комплексу України як напрям підвищення конкурентоспроможності економіки. Економіка та управління національним господарством. 2020. № 42. С. 83–90.
33. Мацибора Т. В. Інвестиційний потенціал аграрного сектору України: формування та розвиток. Економіка АПК. 2020. № 6. С. 49-58. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202006049>.
34. Міністерство аграрної політики і продовольства України: офіційний вебсайт. URL: <https://minagro.gov.ua/> (дата звернення: 19.09.2022).
35. Мовою фактів: аграрний сектор. URL: <https://www.usaid.gov/node/453071>. (дата звернення: 16.09.2022).
36. Негода Ю. В. Оцінка та підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки країни. Агросвіт. 2019. № 15. С. 14–19. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2019.15.14>.
37. Обсяг реалізованої продукції суб'єктів господарювань за видами економічної діяльності (2010–2020). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> 13. Продуктивність праці в підприємствах, які здійснювали сільськогосподарську діяльність (2010–2020). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
38. Огляд збитків від війни в сільському господарстві України. URL: https://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/06/Damages_report_issue1_ua-1.pdf (дата звернення: 15.09.2022).
39. План відновлення України. URL: <https://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://uploadssl.webflow.com/> (дата звернення: 16.09.2022).
40. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>. (дата звернення: 12.09.2022).
41. Рижикова, Н. І., Бірченко, Н.О., Невмержицький, В.М. Правові основи державного регулювання інвестиційної діяльності. Український журнал

прикладної економіки. 2020. Том 5. № 3. С. 82–91. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2020-3-8>.

42. Русан В. М. Особливості функціонування аграрного сектору економіки в умовах війни URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-07/rusan.pdf> (дата звернення: 14.09.2022)

43. Сабій І. М. Вибір моделі аграрного устрою України як основи всебічного сталого сільського розвитку. Економіка АПК. 2021. № 9. С. 82–90. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202109082> (дата звернення: 16.09.2022).

44. Середні ціни продукції сільського господарства, реалізованої підприємствами (2010–2020). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

45. Сільське господарство в Україні. URL: <https://dlf.ua/ua/silske-gospodarstvo-v-ukrayini/#1>

46. Сільське господарство України 2020: статистичний збірник. Відповідальний. за випуск О. Прокопенко. К.: Державна служба статистики України, 2021. 232 с.

47. Тюріна А.А., Дегтярьов О.М. Вплив Європейської Зеленої угоди на агропромисловий комплекс України. Сталий розвиток: захист навколишнього середовища. Енергоощадність. Збалансоване природокористування. VII Міжнародний молодіжний конгрес, 10-11 лютого 2022, Україна, Львів: Збірник матеріалів. Київ: Яручєнко Я. В., 2022. С. 233-235.

48. Шульга В. Підтримка аграрного сектору в умовах воєнного стану: що варто знати? URL: https://jurliga.ligazakon.net/analitycs/213396_pdtrimka-agrarnogo-sektoru-v-umovakh-vonnogo-stanu-shcho-var-to-znati. (дата звернення: 17.09.2022).